

POTREBNA ZAVEST

Za povsem točno poznavanje sedanjega političnega položaja ni treba niti bogve kako zasledovati cele vrste vsakodnevnih dogodkov. Osnovno spoznanje samo, da si namreč stoji ta danes nasproti dve fronti, t. j. fronta demokracije in miru in fronta svetovnega imperializma, reakcionarstva — skratka novofašizma, je najpopolnejši tolmač trenutnih in potrebam prilagojenih oblik političnega boja, ki danes še zavira hitro ureditev nekaterih spornih vprašanj povojne ureditve sveta.

Vsak pošten demokrat, ki ne nosi svoje demokracije samo na jeziku, je lahko že davno presodil in spopal, v čem je bistvo tega velikega političnega boja, ki vznemirja misel vsakega miroljubnega človeka. Nobena tajnost ni in nihče ne prikriva, da gre namreč, kot doslej morda še nikoli tako odkrito, za obrnitev mira. Vse demokratske sile na svetu vodijo svoj politični in ponekod tudi oboroženi boj za ta cilj v predobrem spoznanju, da pomeni vojna za široke ljudske množice vsega sveta lakoto, bedo, trpljenje in smrt, na drugi strani pa raj za imperialistične in kapitalistične mogotce, ki iz krvi, bede in izžepanosti ljudstev kujejo zase kapital in daleč za krvavimi frontami v varnosti kombinirajo nove spletke.

Ali je mogoče smatrati ob jasni stvarnosti tega boja za resničen demokrat onega, ki ob vsem tem ostane morda samo pri ugotovitvah in ne preide k svojim dejanskim dolžnostim? Ne! Človek, ki se zave, da bo sam neizbežna žrtev imperialističnih interesov, pa se temu ne upre z vsemi svojimi silami, ni dorasel minimumu demokratske, ni demokrat, ampak je slepo orodje v podli protiljudski igri reakcionarnih sil. Današnji čas zahteva od demokratov dejanj, borbe, ki jim je istočasno tudi že začetek. Ne moremo pričakovati trajnih uspehov naporov demokratskih predstavnikov na odločujočih konferencah, če ne bomo z dejanskimi odločnimi nastopi onemogočili delovanje in širjenje protimirovnih tedene imperialistov tam, kjer je njih delovni teren, to je povsod, kjer nastopajo pod to ali ono krinko.

Razgovori v Parizu in New Yorku so rodili nekaj kompromisov in verjetno bo tudi moskovska konferenca dala kakšnega. Tem kompromisnim rešitvam nekaterih spornih točk, samo po sebi razumljivo, ni nikjer zajamčena trajna vrednost, vendar predstavljajo v resnici uspeh demokratskih sil, ki so zgolj s svojim pravičnim in odločnim nastopom od vsega početka onemogočale načrte reakcionarnih sil, ki skušajo te več ali manj strateške točke osvojiti z jasnimi cilji za svoje nadaljnje načrte. Ne gre sedaj za to, da demokratske sile s svojim nadaljnjim delovanjem zagotovijo trajnost teritorialne oblike doseženih kompromisov, temveč gre za to, da izpeljejo svoje demokratsko poslanstvo, da nadaljujejo svojo zmagovito pot, da popolnoma iztrgajo svoje področje iz reakcionarnih krempljev, da zdrobijo imperialistična bodala, še preden bi tem uspelo zadati nove sunke človeštvu, gre za to, da izkoristijo možnosti, ki jim jih nudijo novo nastali položaji za dosego vseh osnovnih pogojev trajnega mira.

Pred nas, pred demokratske prebivalce Svobodnega tržaškega ozemlja se postavljajo vse te naloge, ki pa imajo svojo konkretno obliko, seveda v posebnostih, ki izvirajo iz geografskega in etnografskega značaja našega ozemlja.

Za nas, ki živimo po zgodovinskem razvoju na točki stikanja dveh narodnosti, prihaja predvsem do izraza dejstvo, da je mir in

napreden razvoj sveta mogoč samo v popolni enakopravnosti vseh narodnosti in ljudi, v demokratskem socialnem ustroju družbe in v mirnem sožitju državnih tvorbo.

Fašizem, ki se je v zadnjih 25 letih zagrizel s svojo oblastjo v naše ozemlje, se je predvsem vrgel na razplavanje nacionalnega sovražstva med soživečim italijanskim in slovenskim prebivalstvom. Na temeljih teorije rasne superiornosti je vcepil Italijanom blazno zavest večvrednosti in istočasno uničeval kulturno, gospodarsko in politično samobit slovenskega prebivalstva. S tem je vcepil v miselnost predvsem italijanskega meščanskega prebivalstva rak rano, ki se je razlezla do katastrofalnih posledic, na katere je fašizem prefinjeno računal in na katere stavi tudi danes vse svoje upe.

Ni treba ponavljati, da so bridke izkušnje na tej osnovi zanetene vojne odprle oči ogromnemu delu v bistvu demokratskega ljudstva obeh narodnosti in da so v osvobodilni borbi proti fašizmu našli skupno pot, ki je osnova današnjemu demokratskemu bloku prebivalstva STO-ja, združenega v slovensko-italijanski antifašistični uniji. Ni treba ponavljati tega, saj je ta demokratski blok Slovanov in Italijanov že v veliki meri pokazal svojo življenjsko silo, treba pa je vedno ponavljati in to delamo s ponosom, da je edino ta združitev privedla napore demokratskih množic STO-ja do sedanjih uspehov in da jih bo še okrepljena privedla tudi do nadaljnjih, ki ne bodo pomembni le v našem lokalnem merilu, temveč preko njega tudi v svetovnem merilu. Vedeti moramo, da bo popolno zblizanje vseh resnično demokratskih Italijanov in Slovanov naše dežele mnogo pripomoglo k zblizanju med italijansko in jugoslovansko vlado, k zblizanju med italijanskim in jugoslovanskim ljudstvom. Tako bratsko razumevanje ljudstev na važnem mejniku evropskega vzhoda in zahoda bo za vedno izključilo možnost obnove fašizma v tem delu Evrope, bo za vedno preprečilo vsako vmešavanje tujega imperializma na škodo svobode italijanskega in slovenskega ljudstva.

Cim dalje večji srd in bes, ki ga zlivajo lokalni eksponenti mednarodnih imperialističnih in profašističnih strategov na vse pomirjevalne napore demokratskih množic in še bolj na konkretne uspehe v tem prizadevanju, nam pač zgovorno pričča, da je pot tukajšnjih demokratskih množic pravilna, da zadeva v živo interese fašističnih propovednikov. Če se danes zaletava lokalni profašistični tisk v obče koristno prizadevanje italijanske demokratske mladine, ki je pred dnevi obiskala Jugoslavijo v cilju medsebojnega spoznavanja in združevanja, če danes isti tisk s fašizmu lastno historijo nasprotuje realizaciji nacionalne enakopravnosti, uvedbi dvojezičnosti, če vodi isti tisk nizkotno kampanijo za razbijanje delavske sindikalne enotnosti, če danes še vedno zaslepljeni ostanki fašizma, ki zajemajo svoje moralno blato iz prav tega profašističnega tiska, izlivajo svojo fašistično kulturo na vse, kar je slovenskega in naprednega, potem to pomeni, da se tukaj mednarodni razdiralni elementi še niso odrekli svojim načrtom, da še upajo na uspehe in da je torej treba te elemente, ki hočejo za vsako ceno razdor, ki zavirajo pot k trajnemu miru, razbiti in uničiti.

Pomirjenje duhov je najvažnejša naloga vseh resničnih demokratov našega ozemlja. Pomirjenje je in predvsem, toda ne pomirjenje za vsako ceno in najmanj s fašisti, preostalimi agenti tujega imperializma in mednarodne reakcije. Tem neizprosen, brezkompromisen boj do kraja, da bodo dosedajni sadovi demokratskega bloka Slovanov in Italijanov mogli dozoreti v najlepši sad vse demokratske fronte sveta, v trajen demokratski mir.

STALIŠČE JUGOSLAVIJE DO MIROVNE POGODBE Z AVSTRIJO

MOSKVA. — Podpredsednik vlade FLRJ in šef jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj je priredil včeraj tiskovno konferenco, na kateri je obravnaval stališče Jugoslavije o pogodbi z Avstrijo.

V začetku konference je Kardelj prebral izjavo, v kateri je v glavnih obrisih razložil stališče Jugoslavije. Štirje glavni razlogi — je dejal Kardelj v svoji izjavi — so bili morda najpomembnejši za jugoslovansko stališče, da mora Avstrija nositi svoj delež odgovornosti za udeležbo v vojni ob strani Nemčije in popraviti zgodovinske krivice in škodo, ki jo je povzročila narodu Jugoslavije.

Prvi izmed teh razlogov je ta, da je bila Avstrija v preteklosti za jugoslovanske narode predstava nemške ekspanzije na jugovzhod in tudi še danes ni poročila, da Avstrija ne bi imela take vloge v bodoče. Drugi je ta, da je bil v zadnjih treh do štirih desetletjih z avstrijskega ozemlja dvakrat izvršen napad na jugoslovanske narode. Tretji je, da je bilo 200.000 Jugoslovancev, ki žive v Avstriji desetletja, podvrženih političnemu in gospodarskemu nasilju in raznarodovanju ter da trpe še danes. Današnja Avstrija je preveč zvesta zavojevanju preteklosti in se trudi, da bi obdržala ta ostanek imperialističnega plena. Četrti razlog je odgovornost Avstrije za sodelovanje pri napadu in okupaciji Jugoslavije med drugo svetovno vojno.

Kardelj je nato v glavnih potezah razložil zahteve Jugoslavije ob izdaji pogodbe z Avstrijo.

1. Kot prvo je navedel demilitarizacijo in denacifikacijo Avstrije, onemogočenje političnih in ekonomskih vplivov nemških imperialističnih in pangermanskih elementov v Avstriji, namreč zagotovitev resnične demokratizacije Avstrije.

2. Avstrija se mora odreči slovenski Koroški, ki se mora priključiti k Jugoslaviji.

3. Jugoslovanci, ki bi ostali v Avstriji, je treba zagotoviti narodne pravice v okviru primerne nacionalnega statuta.

4. Avstrija mora povrniti vsaj minimalni del škode, ki jo je povzročila Jugoslaviji s svojo udeležbo v vojni.

5. Jugoslavija zahteva demilitarizacijo avstrijskega ozemlja ob jugoslovanski meji.

6. Avstrija mora izročiti vojne zločince in izdajalske elemente, ki so se umaknili na njeno ozemlje.

Po izjavi je Kardelj odgovoril na več vprašanj, ki so ji postavili novinarji.

Ali mislite, da je pomembna politika spremenila etnično obliko Slovenske Koroške in v kakšnem obsegu?

Koroška in vsa sedanja LR Slovenija sta bili do 1918. leta pod oblastjo Avstro-ogrske monarhije, sredi 19. stoletja je bilo slovensko etnično ozemlje mnogo večje, kakor je ozemlje, čigar priključitev zahteva danes Jugoslavija. Zaradi germanizacije je to ozemlje danes manjšano, Jugos-

slavija, ki upošteva, da je v preteklosti germanizacija odvzela večji del ozemlja, je danes zaradi tega omejila svojo zahtevo na tisto ozemlje, ki je še danes etnično strnjeno, t. j. kjer je slovensko prebivalstvo v večini.

V zgodovini so bili vedno, kadar je šlo za zatiranje nekega naroda, ljudje, ki so svoj narod izdajali ali bili pasivni. To se je zgodilo tudi na Koroškem. Majhen odstotek ljudi se je pokoril zatiranju ali pa celo izdal svoj narod. Določen odstotek ljudi je ostal pasiven pod pritiskom terorja in strahu, dočim je ostali narod, borec se v preteklosti in sedanjosti, dajal krvave žrtve in delal vse mogoče, da bi se osvobodil avstrijsko-nemškega jarma. Zato sta avstrijska vlada in govornik v britanskem splošnem domu v Londonu g. Mahew razdelila slovensko prebivalstvo na Koroškem v tri kategorije: prva so osebe slovenskega rodu, ki se čutijo za Avstrijce; druga so tisti, ki

se čutijo Slovence, vendar so za Avstrijo; in tretja kategorija tisti, ki se čutijo Slovenci in ki so za Jugoslavijo; teh po njunem mišljenju ni več kakor 5000. Take trditve so, kar je naravno, popoln nesmisel. Gre za narod, ki se bori za svobodo in daje žrtve za ta boj. Mogoče je del tega naroda prestrašen zaradi terorja, vendar pa vse to ne more spremeniti dejstva, da je ta zemlja slovenska in da se narod, ki na njej živi, bori za svojo svobodo. Vsak človek, ki pošteno misli, mora priti do zaključka, da je treba temu narodu, ki je toliko trpel, priznati pravico do svobodnega življenja, vendar pa branitelji avstrijske teze drugače mislijo. Ker je nemškemu zatiralcu uspelo spraviti v pokornost določen odstotek Slovencev, druge pa prestrašiti, pravijo, da na Koroškem ni več slovenskega prebivalstva. 3000 koroških partizanov in žilava borba, ki so jo vodili in jo vodijo, ter Dachau dokazujejo, kako lažni so takšni argumenti. 5000 do 6000 zavednih Slovencev, ki jih omenja g. Mahew, so lahko samo tisti Slovenci, ki so jih po vojni zaprli in preganjali na Koroškem. Jasno je, če štejemo samo te za Slovence, potem bi mogla biti ta številka točna, toda ne verjame, da se smatrajo na Koroškem za Slovence samo takšni Slovenci, ki so jih sedanje oblasti in nacisti zaprli ali preganjali.

Ali je na koroškem ozemlju množično gibanje za priključitev k Jugoslaviji?

Da. Na Koroškem je zelo močno gibanje za priključitev k Jugoslaviji. Prišlo se je 1942 istočasno s pričetkom partizanskega gibanja na Koroškem. Med vojno je bila pri koroških partizanih n. pr. britanska vojaška misija, kar pomeni, da so zavzemali tedaj to gibanje priznavali in se z njim okoristili.

Danes vlada na Koroškem nad prebivalstvom teror. Koroška je »Sperrzone«, t. j. zaprta cona. Potrebno je posebno dovoljenje za potovanje po njej. Prepovedane so politične organizacije, ki streme po priključitvi k Jugoslaviji. Prebivalstvo težko izraža svoje mišljenje, vendar pa tudi skozi ta teror udarja močno narodno gibanje. Iz Koroške prihajajo vsak dan resolucije in brzojavke, ki zahtevajo priključitev k Jugoslaviji.

Kdo prepoveduje politične organizacije, ki streme po priključitvi k Jugoslaviji, avstrijske ali okupacijske oblasti?

Mislim predvsem okupacijske oblasti, vendar pa to ne pomeni, da se s tem avstrijska vlada ne strinja.

REPARACIJE SLUŽIJO MIRU

Na moskovski konferenci zunanjih ministrov štirih veliki sta se srečali dve različni tolmačenji nemške zgodovine od prve svetovne vojne. Predlog ameriškega zunanjega ministra Marshalla, po katerem naj bi nemška vlada ne podpisala mirovne pogodbe, temveč da bi vse mirovne obveznosti bile samo pripomnjene v bodoči nemški ustavi, izhaja iz mišljenja, da se nemška republika zato ni vzdržala pri življenju, ker je bila v očen javnosti s podpisom versailleške pogodbe obremenjena. Sovjetsko stališče, da mora mirovno pogodbo podpisati bodoča nemška vlada, sloni na prepričanju, da nemška demokracija po prvi svetovni vojni ni padla pod težo versailleške mirovne pogodbe temveč zato, ker se ni bojevala proti nemški reakciji.

V luči dogodkov in dejstev je ameriško tolmačenje nevzdržljivo. Nemška demokracija je bila izgnana v trenutku, ko je njen prvi predsednik, socialni demokrat Ebert, paktiral z maršalom Hindenburgom, ko so se prve republikanske vlade

sporazumele z reakcijo proti delavskim množicam. Socialni demokrat Severing je finančiral tako imenovano črno Reichswehr, iz katere je pozneje rekrutiral Hitler svoje formacije SA in SS. Nemška vlada s katoliškim kancelierjem na čelu je povelila generala von Eppa, da kravo zadušil vstajo na Bavarskem. Von Epp je postal v letu 1933 Hitlerjev namestnik na Bavarskem. Vojni minister Gessler, zastopnik demokratske stranke v nemški vladi, je gojil v armadi stotisočev nemško napadalno tradicijo in je zgradil iz nje še pomočjo cesarskih oficirjev jedro za bodočo milionsko Hitlerjevo armado. Nemška demokracija je padla zaradi nedemokratske nje-nih voditeljev, ki se s Hitlerjem mor-dale niso strinjali v metodah — čeprav je bila prva republika — čeprav je bila prva republika — gotovo pa v ciljih.

Ako naj bodoča nemška demokracija bazira na realni osnovi in ne na fikciji, izmišljeni v washingtonskem State Departmentu, mora bodoča nemška vlada s svojim podpisom prevzeti odgovornost za mirov-

no pogodbo. Podpis mirovne pogodbe naj manifestira — in to je njegov smisel — da je mirovna posledica vojne, ki jo je Nemčija povzročila in tudi izgubila. Kdor želi, da bi bil napadalni — dun, ki že stoletja koraka skozi zgodovino nemškega naroda, končoveljavno in povsem iztrebljen, mora vztrajati na tem, da bo bodoča nemška demokracija zgrajena na osnovnem zakonu demokracije, ki pravi, da narod odgovarja za dela svojih vlad. Sicer bi se v mednarodni politiki kaj lahko uveljavila praksa, da napadalne vlade delajo in vodijo vojno in če jo izgube, niso njenim narodom postavljani pravični mirovni pogoji iz strahu, da bi teža teh pogojev »zadušila mlado demokracijo«.

Zato je tudi zahteva za pravične reparacije, ki jo postavlja Sovjetska Zveza dejanska pomoč bodoči nemški demokraciji in v nobenem primeru njena obremenitev. Nemški narod morajo trde izkušnje prepričati, da je mir boljši kot pa vojna. Mora se naučiti, da je napadalcu po izgubljeni vojni predložen račun. nadaljevanje na 2 strani

PO ŠIROKEM SVETU

OD TEDNA

DO TEDNA

Po desetdnevni razgovorih sta madžarska in češkoslovaška delegacija prišli do sporazuma, glede zamenjave prebivalstva.

Italijanski minister zunanjih zadev je imenoval Enrika Martina za opolnomočenega italijanskega ministra pri jugoslovanski vladi.

Grški minister za javno varnost Zervas je poročal grškemu kralju, da grška demokratska armada nadaljuje in celo povečuje svojo aktivnost. Vsek polzku steti ali celo uničiti grško demokratsko armado je obsojen na neuspeh.

Posebno zasedanje senatnega odbora za zunanje zadeve ZDA bo proučilo pritožbe, ki so jih vložile razne ameriške osebnosti glede mirovne pogodbe z Italijo. Splošno mnenje je, da bo senat ratificiral pogodbo z veliko večino.

V ZDA so stopili v stavko telefonski nameščenci. V Newyorški državi je stavka telefonskih nameščenec 100% na. Do sedaj stavka 340 tisoč nameščenec. Tudi 400 tisoč rudarjev, ki stavkajo v znak protesta zaradi smrti ili rudarjev, ki so poginili pri zadnji rudniški nesreči, se ni še vrnilo na delo. (A.F.P.)

Francoski zunanji minister, ki zastopa Francijo na konferenci v Moskvi, je sprejel jugoslovanskega podpredsednika vlade Kardašja in ministra za zunanje zadeve Simića. (A.F.P.)

(A.F.P.) Danski kralj Kristian X. se je odpovedal prestolu, katerega je zasedel njegov starejši sin Friderik.

Vstaja v Paragvaju se nadaljuje. Vlade čete prehajajo v masah na stran upornikov. Tudi 4 teški bombniki, ki so jih ZDA dale Paragvaju, so odleteli k upornikom in se jim predali.

(U.P.) Ameriška „Import-Export Bank“ je objavila, da da italijanskemu monopolu 5 milijonov dolarjev kredita za nabavo tobaka v Ameriki. Teh pet milijonov gre iz 100 milijonskega posojila, ki ga je Amerika obljubila De Gasperiju ob njegovem obisku v Ameriki.

(Tass) Anketna komisija Varnostnega sveta za Grčijo je prispela v Zenevo, kjer je začela z delom za pripravo poročila. Končni sklepi komisije bodo ostali tajni.

(ATT) V Plzinu je govoril češkoslovaški ministrski predsednik Gottwald, ki je očrtal zunanjo politiko češkoslovaške. Glede nemškega vprašanja je rekel, da češkoslovaška želi rešitev, ki jo predlaga sovjetski zunanji minister Molotov.

(A.F.P.) Guverner romunske narodne banke je podpisal s newyorško banko Chase Bank pogodbo, s katero se ta obvezuje, da bo dala Romuniji 7 milijonov dolarjev posojila.

8. t.m. je umrl avtomobilski veleindustrialec Henry Ford. Star je bil 83 let in njegovo zapuščino cenijo na 750 milijonov dolarjev.

Člen 7. italijanske ustave

Politični in gospodarski položaj v Italiji je danes zelo resen. Brezposelnost narašča iz dneva v dan in splošna kriza zajema tudi tiste industrije, ki so še do pred kratkim obratovalne. Medtem ko vrednost lire pada, se cene tako dvigajo, da jim ni mogoče slediti niti z najvišjimi plačili. In v tem položaju, postajajo antidemokratske sile vedno bolj in bolj aktivne ter skušajo na vsak način preiti v ofenzivo.

Kakor vedno, je cilj, katerega zasledujejo italijanske antidemokratske in neokristijske sile predvsem ta: vnesti razkol med italijanske komuniste in socialiste, združene v fronti skupne akcije za doseg ljudske oblasti. Prvo širokopotezno akcijo proti social-komunističnemu bloku so italijanske reakcionarne sile izvedle januarja meseca 1. L. ob priliki vsesplošnega kongresa italijanske socialistične stranke, ko so nekateri socialreformisti izstopili iz italijanske socialistične stranke in formirali novo, takojimenovano „Socialistično stranko italijanskih delavcev“. To je bil prvi odkrit napad na social-komunistični blok, t. j. na najnaprednejše sile italijanske republike. Vendar je ta polzku klavarno propadel. Saragatu in njegovi skupini starih socialreformistov je sledila le pitla skupina delavcev, kar nam potrjujejo sedanje predkongresne sindikalne volitve, na katerih Saragatova socialistična frakcija italijanskih delavcev dobiva le neznatno število glasov.

Drugi polzku napada na razvoj naprednih sil v Italiji pa je bila zadeva o zakladu iz Donga, (o katerem smo že pisali), s katero so italijanske reakcionarne sile skušale omadeževati italijansko neodoljivo gibanje in predvsem italijansko komunistično stranko. Tudi ta polzku ni imel u-

MIR MORA BITI TRAJEN!

Po enem mesecu dela moskovske konference dejansko ne more pokazati velikih rezultatov. Če tudi se seje vrstijo druga za drugo in četudi razni odbori in pododbiri zasedajo po dnevi in celo ponoči, ni prišlo do vidnih sklepov in zaključkov. To pa zaradi različnih gledanj na vsa vprašanja, ki so v zvezi z mirovno pogodbo z Nemčijo. Kot se je izkazalo že v začetku konference, se jasno odražata dve gledišči in sicer na eni strani gledišče Sovjetske Zveze, ki z vsemi silami teži za tem, da se sadovi težko pridobljene zmage nad nacistično Nemčijo izkoristijo do skrajnosti v prid splošnega miru v svetu, na drugi strani Anglija in Amerika, ki hočeta podrediti mir raznim interesom, ki so dvomljive vrednosti in dajejo že sedaj osnovo ponovnim političnim pretresitvam, ki bi privedli do ponovnega porajanja nemških imperialističnih sil in s tem do ogrožanja svetovnega miru. Francija nasprotno ponekod podpira S. Z., dočim se v drugih primerih približuje Angliji in Ameriki in sicer tako, kakor v danem primeru bolj odgovarja njenim interesom.

Kljub vsem tem različnim glediščem so v zadnjem tednu dela nadaljevala, kajti v pretres so prišli že novi problemi nemške notranje ureditve kot na primer volilni sistem, kjer Sovjetska Zveza predlaga proporcionalni sistem, dočim zahtevata Anglija in Amerika navaden večinski sistem.

Pri tem nesoglasju je ponovno prišla do izraza zahteva Molotova, da ne gre samo za tem, da se unij militarizem, ampak za vzpostavitev take demokracije, ki bo zagotovila trajen mir. Zato je

svet štirih ponovno proučeval načrt o denacifikaciji, demilitarizaciji, agrarni reformi in drugih dodatnih vprašanjih.

Ker so vsa ta vprašanja ostala kljub ponovnemu razpravljanju nerešena, se je svet štirih podal na nov problem, namreč: bodoče meje Nemčije.

Anglija in Amerika, proti sklepom Potsdamske konference, skušata potisniti Poljsko mejo proti vzhodu in ji zanikata pravico do meje na Odrji in Nisi.

Francija skuša podpirati S. Z. glede na zahteve Poljske, računajoč s tem, da se ji prepusti Posarje, in da se Porurje postavi pod kontrolo 4 velesil. Boji se namreč, da bi Porurje, priključeno ponovno Nemčiji postalo vojni arsenal nemškega imperializma.

Sovjetska zveza zahteva za Poljsko mejo na Odrji in Nisi in strogo kontrolo nad Porurjem.

Kot vidimo, so spori na treh mestih in sicer Slezijski, Porurje in Posarje.

Iz vsega tega sledi, da je delo zelo zapleteno in, da je zelo težko priti do sporazumov in načelnih rešitev. Iz tega razloga so se širile vesti, da namerava ameriški zunanji minister Marshall zapustiti Moskvo, da bo konferenca doživela popoln neuspeh. Toda kmalu za tem se je uvidelo, da baš Marshallu je mnogo do tega, da se reši vsaj Avstrijsko vprašanje. Zato je svet štirih vplival na namestnike za Avstrijsko pogodbo, da so dokončali svoje delo. Tudi pri tem sta se pojavili dve sporni točki, in sicer sporna točka glede meja in nemških dobroimetij v Avstriji.

De Gaulle francoski Churchill

Zadnjega marca je general De Gaulle o priliki neklih svečanosti v Brunenvalu imel govor, v katerem je napadel vladno notranjo politiko, razne visoke upravne in celo vojne funkcije.

Ta napad je povzročil veliko ogorčenje vladnih krogov in vsega poštenega demokratskega ljudstva Francije.

Zato je predsednik francoskega ministrskega sveta Ramadier, osebno obiskal De Gaulleja, po tem obisku je na tiskovni konferenci rekel, da se bo De Gaulle, četudi je proglašen za narodnega heroja, kot rešitelj Francije, morala omejiti svoboda govora. De Gaulle namreč izkorišča svoj položaj narodnega heroja za to, da spravlja francosko republiko v nevaren položaj. Potrebno je torej ločiti De Gaulle kot narodnega heroja od De Gaulle politika.

Razumljivo je torej, da so vse napredne sile Francije občutile ta De Gaullov napad kot napad na njih same.

Komunistična Partija Francije je organizirala v Parizu veliko masovno zborovanje, na katerem so govorili najvidnejši francoski komunistični voditelji, ki so ožigosali De Gaulle kot sredstvo francoske reakcije, ki se skuša poslužiti De Gaullovega položaja za napad na progresivne sile Francije. Enako je tudi vodstvo francoske socialistične stranke sklicalo izredno sejo in zavzelo svoje stališče. V komunikeju, ki ga je izdalo vodstvo socialistične stranke, se poziva francosko ljudstvo, naj ne naseda De Gaullu, kajti vsi njegovi manevri vodijo k enemu cilju: De Gaulle naj bi vladal francoskemu narodu.

Toda De Gaulle se ni zadovoljil s tem. 7. aprila je govoril v Strasburgu in kot poročajo francoski listi, namerava govoriti še v Marseillesu, Bordeauxu in drugih mestih.

V svojem govoru v Strasburgu De Gaulle kritizira francosko politiko, iz katere prihaja vse zlo. Zahteva ustvaritev zapadnega bloka, ki bi bil protitež Sovjetskemu bloku. Francija naj bi v tem zapadnem bloku imela vodilno vlogo, zato je Franciji potrebna avtoritarna vlada in seveda enotna stranka vseh „poštenih Francozov“ brez ozira na politično prepričanje. Z eno besedo, De Gaulle bi je plat zvona in ključ vseh reakcionarnih in protidemokratskih usmerjenih elemente, da stvorijo enoten blok vseh teh nazadnjaških sil, s katerim bi zavrl delo naprednih množic Francije.

Da so De Gaullove namere nasprotno interesom francoskega ljudstva, nam jasno izpihuje tudi dejstvo, da ima nova stranka poleg drugih ciljev tudi cilj boriti se proti sedanjim ustavi in začeti nelzproso borbo proti komunizmu.

Pri ustanovitvi te nove stranke, 7. t. m. je bil izvoljen za predsednika iste industrialec Cremer, znan pristaš skrajne desnice.

Ves napredni in tudi neodvisni francoski tisk napada De Gaulle. Mnogi časopisi ga nazivajo francoskega qualunquista.

Glasilo francoske Komunistične Partije „Humanité“ pa pravi, da De Gaullov govor ne pove nič novega, nič konstruktivnega, ampak širi najbolj prostaške parole reakcije in prikazuje precej zapadnjaškega značaja Trumanovega tipa.

čita razkol najmočnejših in najboljših sil demokracije, razkol med množico italijanskega delovnega ljudstva. To, da so komunisti preprečili razkol med italijanskimi delavstvom na verskem polju, kar bi bilo izključno v korist reakcionarnim silam, je bil najhujši udarec vsem tistim, ki so na to računali. Ko pa se jim je tudi ta polzku izjalovil, so začeli kričati na vse vetrove, da so komunisti izdali socialiste, ker so socialisti, kakor je znano, skupno z drugimi italijanskimi levčarskimi strankami glasovali proti Lateranski pogodbi — da se sedaj jasno vidi, da so Nenni in njegovi socialisti priveržani k vozu komunistov ter so z vso radostjo pisali po svojih listih, da bodo socialisti zaradi tega komunističnega „izdajstva“ izstopili iz social-komunističnega bloka.

Tudi pri tem polzku so reakcionarji naleteli na trden social-komunistični blok. Predsednik italijanske socialistične stranke Nenni je v nekem svojem članku v listu „Avanti“ dejal, da čeravno so komunisti stali njim nasprotno stališče v zvezi s členom 7. italijanske ustave, ni rečeno, da so s tem izdali social-komunistični blok, ki ostane ravnotežno trden in močan kot poprej in katerega naloga je privedi italijanski delavski razred do oblasti. V isti zvezi je sekretar italijanske Komunistične Partije Togliatti izjavil v svojem govoru v Rovigu, da so zadeva prediskutirali skupno s socialističnimi voditelji in smatrali za potrebno, da gredo v pogledu glasovanja za člen 7 vsak svojo pot.

Medtem pa italijanski delavci iz oseh krajev Italije pošiljajo Centralnemu Komiteju KPI pisma, v katerih se zahvaljujejo Komunistični partiji, da je s svojo pravo in premišljeno politično linijo preprečila razkol med italijanskimi delavci, kar bi pomenilo razkol med listimi demokratskimi silami, na katerih danes stoji vsa bodočnost italijanske republike.

Stvari o je vredno

INDIJA

V Bombaju, Rankiju. Hovraju in drugih manjših centrih se ponovno izbruhnili nemiri. Policijska zadržila te nemire z orožjem in je zato že večkrat streljala v maso ter ubila 40 oseb. 135 je bilo ranjenih in 325 aretiranih. Razen teh polje jskih ukrepov so tudi britanske čete zasedle vse strateške točke Bombaja.

Tako javlja «Reuters»!

ANGLIJA

Laburistična dijaška organizacija je poslala kralju resolucijo, v kateri pokazuje na nepravilno in krivično rasno zapostavljanje, ki se vrši v Južni Afriki. V resoluciji posebej poudarja razliko, ki se dela med Evropeci in Neevropeci. To resolucijo je podpisalo preko 6500 univerzitetnih dijakov.

Tako poroča «Reuters»!

Kot poroča «United press» je laburistični poslanec Koni Zilliacus izjavil, da je v sami stranki (laburistični namreč) odkrita večina proti vladni obrambni in zunanji politiki. Nadalje je rekel, da so proti vladni glasovali celo predsednik strankinega odbora za zunanjo politiko Seymour Koks in celo Bevinov osebni tajnik Persi Wallis in dobesedno nadaljuje: «Velika Britanija ne sme sodelovati v nikakem anglo-amerškem zbiranju sil proti Sovjetski zvezi. Oni so prepričani, da delavci ne bi proizvajali niti premoga niti vojnega materiala za vojno proti Rusiji.»

Grčija

Tass-javlja, da je 2. aprila policija zarla za tri dni prostore vseh demokratskih organizacij v Piraju.

ITALIJA

«United Press» javlja, da je direktor italijanske nacionalne banke Luigi Einaudi izjavil, da se je denarni obtok v teku lanskega leta povečal za 123 milijard lir. Nedavno je minister financ — Pietro Campgri izjavil, da se državni deficit povečuje vsak mesec za 52 milijard lir in da je dosegel vsoto 610 milijard. Po tem računu so državni izdatki trikrat večji od državnih dohodkov.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Reparacije so prav tako pogoj za vzdrževanje miru kot je enotnost med velesilami. Nemški narod je vstopil v drugo svetovno vojno tudi zato, ker ni plačal po prvi svetovni vojni nobenih reparacij in ne morda zato, ker jih je plačal. Vse, kar je Nemčija po prvi svetovni vojni plačala na račun reparacij, je dobila mnogokrat vrnjeno v obliki posojil, katere sta dajala angleški in ameriški velekapital. S pomočjo teh posojil je Nemčija modernizirala svojo industrijo in povečala vojni potencial. Motiv visokih financ, ki so dajale Nemčiji posojila, so bili različni, toda glavna misel je bila, da je močna Nemčija učinkovita zavora proti Sovjetski Zvezi.

Predsednik Roosevelt, ki je bil že v času prve svetovne vojne član ameriške vlade, je pravilno razumel razloge, ki so vedli k prvi svetovni vojni, kakor tudi vzroke, ki so pripeljali nastop Hitlerja in drugo svetovno vojno. V vseh njegovih govorih v času vojne ga stalno spremljata dve prevladujoči misli: nujnost enotnosti velesil in obveznost Nemčije, da vsaj delno povrne škodo, katero je povzročila. Na konferenci na Krimu, katere se je udeležil Roosevelt, je predložil način glasovanja v Varnostnem svetu, ki zagotavlja edinstvo med velesilami in kateremu se danes nepravilno pravi pravica veta. Na isti konferenci je podpisal Roosevelt skupno s Stalinom in Churchillom protokol, ki je dolga, da bodo nemške reparacije izplačane iz nemške imovine, torej tudi z od-

katerih razmišljati!

ZDA

»United Press« prinaša vest »Daily Workerja«, da namerava predsednik Truman zahtevati veliko posojilo za Španijo. Dopsnik »Daily Workerja« Frank Pitkern javlja, da je Truman — v okviru priprav za to posojilo — postavil šefa oddelka za zapadno Evropo v ministru za zunanje zadeve Pola Kalbertsona za glavnega ameriškega predstavnika v Španiji.

Pitkern piše: »Postavitev Kalbertsona je povezana z dejstvom, da so vodni šefi ZDA že sklenili zgraditi ob sredozemski obliki Španije verigo vojaških letalšč.«

NEMCIJA

Po vesteh France pressa je v Porurju (angleška okupacijska cona) 300 tisoč rudarjev stavkalo en dan, in sicer kot protest zaradi prenizkih obrovov hrane, ki jih dobivajo delavci in rudarji.

»Reuter« prinaša vest namške časopisne agencije iz britanske okupacijske cone, ki pravi, da je ob priliki demonstracij zaradi lakote v Braunschweigu bila umorjena ena oseba, dočim je bilo ranjenih šest Nemcev in šest britanskih vojakov. Nadalje javlja, da je bilo poškodovanih 20 vojaških vozil in aretiranih 19 oseb.

Sindikalne organizacije v Sovjetski coni Nemčije s'elejo preko 3 milijone članov, dočim v ameriški coni ne dosežejo niti 450 tisoč članov.

ŠPANIJA

Španska revolucionarka La Paslonaria javlja v svojem poročilu, da ga prinaša list Mundo obrero« da so člani Pokreta odpornosti proti Francu izvršili v letu 1945 350. v 1946 pa 448 večjih akcij, uperjenih proti Francu in njegovemu terorističnemu režimu.

FRANCIJA

Franco ki časopis »Humanité« kritizira v nekem članku francosko politiko na Madagaskarju, kjer postajajo prilike od dne do dne vedno slabše. V desetih okrajih Madagaskarja je bilo proglašeno obsedno stanje.

vozem strojev iz tovarn, dalje iz dnevne proizvodnje nemške industrije kakor tudi z nemškimi delovnimi močmi. Predsednik Roosevelt je izrečno soglašal s tem, da bo reparacijska komisija začela svoje delo, katere osnova bo ta, da bo vsota vseh nemških reparacij znašala 20 milijard dolarjev, od katerih pripada polovica Sovjetski Zvezi. Sedanjí ameriški zunanji minister George Marshall je bil prisoten na krinski konferenci in gotovo dobro pozna mišljenje predsednika Roosevelta o problemu reparacij.

Za preprostega človeka sosednih držav Nemčije in vseh onih, katere je Hitler napadel, je kaj težko razumeti stališče ameriških zastopnikov v Moskvi glede pogodb o reparacijah in vseh ostalih izredno važnih problemih, katere je podpisal predsednik Roosevelt. V času vojne ni nikdo mislil, da bodo Nemci povrnili vse škode, katere so napravili z uničenjem. Toda preprost človek tudi ni pričakoval, da se bo prej kot v dveh letih po nemški kapitulaciji v vladnih krogi anglosaksonskih velesil toliko govorilo o posojilih za zapadne oblasti Nemčije in malo in odklonilno o reparacijah. Zapadni politiki se večkrat sprašujejo, zakaj stalno raste vpliv Sovjetske Zveze. V protokolu moskovske konference leži odgovor: zato, ker Sovjetska Zveza neprestano brani interese narodov, katere je Nemčija vojaško napadla in zato, ker predlogi Sovjetske Zveze za rešitev nemškega problema odgovarjajo pravičnosti in služijo miru.

PO DOMAČI ZEMLJI

Sovražniki demokracije neprijatelji našega ljudstva

Kakšen je položaj domačinov v kolonijah, to vemo in smo že davno vedeli. Bolj težko bi pa naše ljudstvo, ki se je borilo za skupno zavezniško stvar in si je za ceno velikih žrtev ter z neposredno pomočjo bratskih jugoslovanskih narodov osvobodilo lastno deželo izpod nacističnega jarma, v času te junaške borbe verjelo, da bo kmalu za tem neka ZVU hotela tudi na tej zemlji uveljaviti iste metode kot se uporabljajo v kolonijah. Naše ljudstvo si je v teku borbe ustvarilo tudi svojo ljudsko oblast. ZVU, ki je po 12. juniju 1945 prevzela upravljanje te pokrajine, je že kar takoj pokazala svojo demokratičnost, ker naše ljudske oblasti ni priznala in je priključila zopet v življenje nekaj, s čimer je naše ljudstvo že davno opravilo. Toda pri tem še ni ostalo. V skoraj dveh letih življenja ZVU smo bili priče tolikim dejanjem, ki bijejo v obraz vsako pojmovanje prave demokracije, ki predstavljajo klasične primere nekulturnosti in ki imajo za cilj poriniti naše ljudstvo na stopnjo stoletja tlačenih in izmogočanih kolonialnih narodov, da smo se temu — žalostno se to sliši — skoraj privadili, to se pravi, danes nas taka dejanja ne presenečajo več.

Ko je bila na konferencah določena nadaljnja usoda Trsta in Primorja in ko je bil v doglednem času predviden konec ZVU, tedaj bi človek pričakoval, da bo njeno nedemokratično postopanje ponehalo, da, mislil bi, da bo ta ZVU s kakim pametnim ukrepom skušala nekoliko omiliti in popraviti vso škodo, ki jo je prizadejala našemu ljudstvu. Toda to se ni zgodilo. Vsaka stvar ima svojo logiko. Logika je tukaj v tem, da sovražniki demokracije ni sposoben demokratičnih dejanj, da mora ravnati nedemokratično. Pred nedavnim so odpovedali prošore Mestnemu osvobodilnemu svetu za Trst in pred dnevi je zadel ista usoda miljski SIAU. Še zadnji trenutek torej!

Ne mislimo se ustavljati tukaj zgolj ob teh dveh slučajih, ki sta samo dva člena v dolgi verigi krivic, ki so jih utrpela naša predstavnitva in naše organizacije. Hočemo le še enkrat poudariti, kako

ljudje, ki govorijo, da v njihovih deželah vlada svoboda in demokracija, hoté rušijo pri nas vse, kar je v zvezi z našo ljudsko demokracijo. Vse to se ne godi brez namena. Predstavniki atomske in dolarske demokracije pri nas ravnaajo z namenom odstraniti in pomandati vsako oviro, ki je napoti anglo-ameriškega imperializmu. Kaj

OBTOŽBA JUGOSLAVIJE IN POVELIČEVANJE FAŠIZMA

V torek se je pričelo nadaljevanje procesa proti Pasquinelli, morilki generala De Wintona. Komisija psihiatrov, sestojeca iz angleškega majorja, ameriškega kapetana in profesorja Pellegrinija s padovanske univerze, znane kapacitete na tem področju, je objavila, da smatra obtoženko za umsko zdravo. V dolgih debatah s predsednikom sodišča je odvetnik Giannini vzdrževal tezo, da je obtoženka ravnala iz »nujnosti«. Mi se ne mislimo vtikati v sodne razprave, v kolikor gre za vlečena juridična razpravljanja. Zanima nas pa ta razprava v tisti točki, kjer smo izvedeli, da je Pasquinelli hotela braniti Italijane in rešiti življenje onim, ki bi jih ubili, če bi prišli pod tuj jarem. Da je to res, potrjuje zgodovina, »esuli«, potrjujejo izginuli Italijani. Dokler ne bo mogoče oporekati te stvarnosti, tudi ne bo mogoče oporekati nujnosti. Tako je govoril na razpravi odvetnik morilke. In medtem ko je prvi dan predsednik sodišča odvetnika še kolikor toliko zaviral pri njegovem razvijanju teorije o tej »nujnosti«, mu je pa včeraj pustil v tem polno svobodo. Tako je lahko zopet na dolgo in široko govoril o »nevarnosti in ogroženem življenju vseh Italijanov v Dalmaciji in Istri«.

Strupeni Giannini je pokazal, da zanj na tem procesu ni važna obramba njegove klijentke, da ni važna, če ji gre za življenje — nasprotno: treba bi vendar bilo, da jo obsodijo na smrt, kajti tako bo fašizem imel novo »mučenico« — pač pa je važna, da se s tem procesom pred svetom postavi na zatožno klop Jugoslavija, kakor tudi vsa borba od fašizma zaslužnjega ljudstva. Na tem procesu se stalno ponavlja: fojba, fojba... Odvetnik fašistke Pasquinelli je izrazil to razpravo za to, da proglašajo za zločin uničevanje fašistov in tistih, ki so kot pripadniki tuje vojske z ognjem in mečem pokončevali mirno ljudstvo, ki mu je bilo nazadnje gorja dovolj in se je dvignilo ter zločincem pripravilo konec kot so si ga s svojimi dejanji zaslužili — v fojbah, pa naj bo to pri Pulju ali pa na Krasu. (Mimogrede: kaj je imel z vsem tem skupnega umorjeni De Winton?). Toda Giannini na razpravi ne govori, kaj so bili vsi tisti, ki so našli svoj konec v fojbah, v svojem

zato, če potem vse to spominja, oziroma še več: če je vse to tako zelo podobno ravnanju in dejanjem tistih, proti katerim se je naše ljudstvo toliko borilo — fašistov in nacistov. In kaj zato, če je tako ravnanje olje na ogenj vsem tistim elementom, ki čedalje bolj drzno — ker pač čutijo, da s strani oblasti zanje ni nevarnosti — dvigajo glave in svoji zlobni volji, da bi se tukaj obnovilo stanje izza nekaj let nazaj. Vse to je zelo prav tistim, ki upajo, da pomeni tako stanje v tej pokrajini ugodna tla za učvrstitev njihovega imperializma in bazo za njegovo nadaljnjo širjenje.

Naše ljudstvo bo z enotnim nastopom slovenskih in italijanskih demokratičnih ljudskih množic dokazalo, da bodoče Tržaško ozemlje ne bo kolonija ne oporna točka tujega imperializma, pa čeprav bi to komu silno ugajalo.

življenju. On ne ve ničesar o fašističnih grozdeh nad primorskim ljudstvom, ne ve nič o pomorjenih prebivalcih in požganih vašeh po Krasu, po Sloveniji, po Balkanu; tudi ne ve, da so prav v Italiji Gonars, Renicci, da je bil pod Italijo takrat Rab, da o mučnicah v Trstu in okolici niti ne govorimo in da še posebej ne omenjamo stotine nemških taborišč, kjer so ginili tudi pripadniki italijanskega naroda po zaslugi svojih fašističnih sonarodnjakov. Zakaj »junakinja«, ki je streljala na angleškega generala po izjavi odvetnika iz »velike simpatije do človeštva, brez katere bi bilo pač prazno človeško življenje«, zakaj ta junakinja ni postrelila kak ducaat fašističnih vojnihi zločincev? Odgovor je enostaven: ker je bila sama njih pomočnica, fašistka včeraj in danes. Braniti danes to fašistko s sredstvi in na način kot to dela g. Giannini, pomeni pod pokroviteljstvom sodišča napadati borbo za svobodo, potiskati na zatožno klop Jugoslavijo, a na drugi strani pomeni to poveljevanje fašističnih zločincem, tako včerajšnjih kot današnjih. On sam je izjavil, da se čuti kot »Italijan blizu Italijanke«. Torej tudi blizu take Italijanke? Potem je tudi on tak Italijan? Kakšna italijanka pa je ona, smo že večkrat omenili.

Iz Jugoslavije

Namestnik komandanta vojaške uprave JA za Julijsko Krajino (cona B) generalmajor Vekoslav Holjevac je izdal povelje, da se v zvezi z izpolnitvijo določb mirovne pogodbe z Italijo 1. aprila razpusti železniški inspektorat za cono B s sedežem na Reki. Inspektorat je bil ustanovljen s poveljem vojaške uprave 21. avgusta 1945.

Povelje generalmajorja Holjevca ugotavlja, da prehajajo vsi posli železniškega inspektorata na glavno direkcijo za izkoriščanje železnic v Ljubljani in v Zagrebu. Prav tako bo tudi vse osebje železniškega inspektorata postavljeno na razpolago tema dveh glavnima direkcijama.

To je četrto povelje v zvezi z razpustitvijo posameznih organov vojaške uprave JA za Julijsko Krajino v zvezi z izpolnjevanjem odredb mirovne pogodbe z Italijo.

Sindikalne volitve naša dolžnost

Bližajo se sindikalne volitve. Za našega delavca je to važen akt, h kateremu bi ga niti ne bilo treba posebej pozivati. Naš delavec je v svoji razredni zavesti dovolj discipliniran, da ve, kaj je njegova dolžnost. Toda ob teh volitvah lahko zopet opazimo pojav, ki je tako značilen za tiste kroge, ki se delavca spominjo le tedaj, kadar bi jim prav prišel njegov pri volitvah oddani glas. Pomislite, delavcev se je spomnila tudi »Lega nazionale« in še drugi. Z gesli, ki pomenijo pozivanje k cepitvi delavskega razreda, ki potrjujejo sabotiranje ob organiziranju enotne sindikalne organizacije v najbližji preteklosti in ki vsebujejo nevarno razstrelivo za miniranje te enotnosti v bodočnosti, s takimi gesli hočejo loviti delavce na svojo stran. V tej propagandi se kaže ves šovinistični gnev, vsa nepomirljivost in onemogla besnost zaradi trdne enotnosti slovenskih in italijanskih delavcev. Jasno se vidi, kako je ta propaganda daleč od pravih delavskih interesov, kako zasleduje cilje, ki nimajo nič skupnega z delavskim razredom, razen da so v svojih končnih posledicah naperjeni prav proti njemu samemu.

Prav zaradi take vrste propagande mora biti naš delavec oprezen. Pokazati mora, da se ne bo dal speljati ne s sentimentalnimi frazami zlaganega

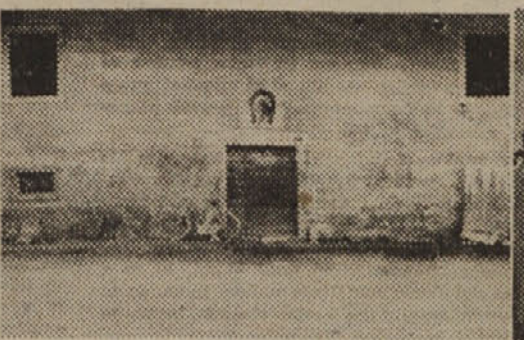
nacionalizma in da ni na prodaj za pet kilogramov demokristjanskega krompirja. Naš delavec se bo opredelil za tiste, ki so vedno bili borci za delavske interese, za človeka dostojno življenje vseh delavcev in pa za pravice delavskega razreda; opredelil se bo nadalje za tiste, ki hočejo, naj postane lastnik zemlje tisti, ki jo obdeluje.

Od sindikalnih volitev je odvisno, koliko se bodo zahteve delavstva praktično izvajale, od volitev je odvisna bodočnost delavskega razreda na Tržaškem ozemlju.

„SPOŠTOVANJE Ljudske KULTURE“

Z zmagovito narodno osvobodilno borbo je bilo tudi Lokavcem omogočeno kulturno izživljanje, ki ga je sicer popolnoma zatrl italijanski fašizem. Najprimernejšo dvorano v vasi so preuredili za »dom ljudske prosvete«. Sto in sto malih skrbí so imeli Lokavci okoli tega svojega doma. Skrbno so opremili njegovo notranjost, oder in drugo, pred hudo burjo pa so celo zavarovali glavni vhod kot kaže slika. Vse to so storili za čim uspešnejše kulturno življenje na vasi.

Mnogo, premnogo je našemu ljudstvu še škodovala sedanja zavezniška okupacijska oblast tudi v njegovi kulturni obnovi. Ze svetovni škandal z osrednjim slovenskim gledališčem v Trstu je dokaz za to, vendar to ni osamljen primer. Nešteto jih je in eden med njimi je tudi zadeva z »domom ljudske prosvete« v Lokvi. Angloamerikanci so ta dom rekvirirali za »vojaške potrebe« in danes igrajo trije ali štirje njihovi vojaki, ali kar so že, v njem ping-pong. Prostor za kulturne prireditve pa so si Lokavci morali poiskati v navadnem hlevu.

Ob nedeljah se Lokavci tarejo pred vhodom v novo dvorano-hlev k pevskim nastopom, igravam valke igralne skupine ali pa filmskim predstavam potujočega kina.

Tako je, vidite! Tega, kar je v našem ljudstvu ni mogoče kar tako zatreti, razen seveda s takimi metodami, kot se jih je poslužil fašizem.

Morda bodo pa le odnesli zapadni zavezniški od nas na svoje domove spoznanje, da so minuli časi koloniziranja in da ni ves svet primeren za take kulturne podvige, pa čeprav gostov iz sicer Shakespearejeve domovine.

LJUDSKI TEDNIK

STRAN NAŠIH ČITATELJEV

Pismo iz Amerike

Domovinska ljubezen naših ljudi

Priobčujemo nekaj odlomkov iz pisma tov. Fannie Premru iz South Norwalka v Združenih državah Amerike, ki ga je pred kratkim pisala svojim sorodnikom v Trst. Zahvaljujemo se naši zvesti čitatelji Luizi Pirih iz Trst, ki nam je odstopila v objavo to pismo, zanimivo ne samo po značilnih novicah iz ameriškega povojnega življenja, temveč predvsem po dokazih neizmerno ljubezni slovenskih ljudi, raztresenih po vsem svetu, do svoje rodne zemlje, do čutenja z njo, z njeno srečo in boleščjo, ki jo njeni ljudje še vedno trpe po krivdi nepoštenosti reakcionarnih spletakarjev.

Marec 1947

Kako se imaš moja draga? Si bila kaj v Višnji in si nabrala kaj n ovic zame? Piši mi, te prosim! Veš, z vsem svojim srcem in dušo sem vedno med vami, ne vem, zakaj, morda se mi na starost, pred smrtjo tako živo ponavljajo mladostni prizori. Spominjam se vsakega grma, vsakega drevesa na Gradišču v očetovem gruntu, vsake trte v vinogradih in kamnov ob cesti,

na katerih sem tolikokrat trudna poživala, ko sem teško nosila drva iz našega vinograda.

Ti ne veš, draga moja, kako globoko ljubim svojo rodno zemljo, zdi se mi, da me kliče domov in bojim se, da se bo nekdanji v meni razdvojilo. Že 26 let sem v tujini med tujci in le malokdaj se porazgovorim s kakšnim slovenskim človekom. Po 26 letih me prijema silno domotožje. Zdi se mi in čutim, da je prav tako, da me rojstna zemlja hoče zase. Kaj bo zmagalo v meni: ljubezen do otrok in bom ostala tu ali ljubezen do rojstne zemlje in se bom vrnila? Ne vem!

Dosti čitam časopise iz Trsta, Ajdovščine in Ljubljane. Vem, kako je tam, kaka krivica se godi mojemu narodu. Od tujca, pri naših „političnih vrhovih“ bi moralo biti več hvaležnosti do naših hrabrih ljudi, namesto da jih pilajo s komunisti in to tako, kot da bi ne vedeli in ne poznali njihovih zaslug. Kako me to boli in ne samo mene; vse nas, ki imamo tako globoke simpatije do naših poštenih ljudi.

Sander ne dela že od Božiča. Tovarno so zaprli, in ne vem kako bo, če je ne bodo spet odprli. Nikjer ni dobiti dela. Jaz ne delam več v tovarni od svoje zadnje operacije. Veš, denar jemati od prihrankov gre zelo naglo, kar topi se tvoj rok v tej strašni druginji. Zdi se ti, kot da izgubljaš denar, ko računaš, kaj si kupila. Blagu rastejo cene z vsakim dnem in ako zvišajo delavcu plačo za 10%, se v prodajalnah takoj podraži vse za 20%.

Kako se počutijo sedaj oni, ki bodo pod upravo Trsta. Upam, da se bodo sčasoma tam vsi ljudje spamelovali in da si bodo sami rezali kose kruha, ne pa čakali skorjice, ki bi jim jih, kot doslej, metel tujec pod mizo. Dolga tujčeva nadvlada je uklonila hrbte našim ljudem, toda volje se ne da ukloniti. Vzbuja se v novem rodu močnejša in jaz vem, da pride čas, ko bodo zopet vsi eno in združeno kljubovali vsem sovražnikom. Naše nove generacije bolj izobražene verujejo v delo svojih rok, ljubijo svojo domovino, in to je mnogo. Prestano trpljenje je bilo silno prerodenje človeštva: odprlo je marsikomu oči in izbistrilo spoznanje in vero v bodočnost.

Zato pogumno preko sedanjih krivic, ki so vam jih storili tujci z zavestjo, da narod: vstal boš znova ves preroden z majo Slavo zopet, zopet spojen! Bodi mi tisočkrat pozdravljena od tvoje Fanie.

Udarniki na Vojščici

Ljudstvo iz vasi Vojščice si je zadalo nalogo, da popolnoma obnovi opustošeno vas. Načrt obsega obnovitev bivališč, odstranitev ruševin, razširjenje cest in obdelavo vsakega koščka zemlje.

Za dovršitev tega dela, ki je zelo obširno, mora biti tudi dobra volja do dela, in sicer prav udarniška volja. Ljudstvo z Vojščice ima tako udarniško voljo in to dokazuje že sama udeležba. Vsi so na delu, stari in mladi.

Ljudski glas o nas

Dragi Ljudski tednik!

Najprej bom pokramljala malo s teboj, potem pa ti povedala nekaj, kar bi bilo menda tudi za druge. Če ne bo dobro, bom pa kaj drugega napisala. Sodil boš ti, kajti človeška narava je pač taka, da kar človek sam naredi, se mu zdi vse lepo in prav.

Povem ti takoj, da si mi zelo, zelo všeč. Ne tako od tvojih prvih števil, a postopoma vedno bolj. Danes so tvoji številni članki res zanimivi in vsak, prav vsake res nekaj nudi.

Morda boš radoveden, kaj mi najbolj ugaja. Skoro ne bi vedela, kako odgovoriti, kajti ugaja mi vse, in to prej ali slej, kakor mi pač čas dopušča, prečitam od prve do zadnje vrstice. Vendar ti hočem malce razložiti, kaj najprej pogledam.

Kraško burjo — tako je, vidiš, človek vedno išče prilike, da bi se malce nasmejal. Še moj dvestoletni Janko kriči, ko tevi: „Janko videl kako bujo“ (kraško burjo). Potem prerežem — in na roman. Kaj hočeš, k nežnemu spolu spadam. Zadnji roman je bil res lep in zanimiv, sedanjí novi pa tudi človeka „vlečejo“. Ko je to končano, poščem ženski kotiček. Tukaj se pa malce pomudim, in si vse gospodinjske nasvete in kuhinjske recepte pridno zapišem v zvezek. Tako vsaj malo potolažim svojega moža, ko mu vedno pravim, da pride dan, ko bom ves ta zaklad receptov dala tudi v praksi. Potem pride na vrsto — če je — kaka novela, ter kar malce pogrešam srednjo stran, kjer zvem marsikaj o tujih šegah in navadah, in nazadnje pride politika. No, ne misli, da me ta nič ne zanima, in da živim z glavo v vreči; to opravi v prvi vrsti dnevnik.

Tvoji politični članki so dobri in kdor jih sestavlja, pozna naše ljudstvo, kajti njegov način razlaganja je tako jase, da ga lahko razume najpreprostejša ženska.

Vse sem povedala. Ti pa oceni mojo pesem „Naši ženi“, ki sem jo napisala ob priliki praznika žena.

Moja želja je poslati ti še kaj in če boš zadovoljen z menoj — saj boš povedal, — pa bom kdaj pa kdaj napisala tudi kako črtico in kaj za ženski kotiček.

Olga Ban
ul. Costalunga 41

1. maj - naš praznik

Vežbanje nabrežinske mladine

Prvomajska misel iz cone B

Prinašamo odlomek iz dopisa iz cone B.

Kakor v Jugoslaviji in naši Slovenski Primorski, tako bomo tudi v Ilirski Bistrici praznovali 1. maj, praznik slovenskega delovnega ljudstva in ostalih demokratičnih ljudi na svetu.

Ko bomo praznovali 1. maj, se bomo morali spomniti na tovariše, ki so vodili borbo in

žrtvovali svoja življenja za dosego plemenitih ciljev in svobode. Ganjeni se spominjamo teh junakov, ki so s svojo brezmejno vdanostjo do domovine in svobode postali simbol narodne čednosti in ponosa. Samo tem se moramo zahvaliti, ako danes naš narod gleda z vedrim pogledom v bodočnost; tem junakom se moramo zahvaliti, da najširše ljudske in delavne množice vseh demokratičnih narodov, množice, ki ljubijo svobodo, demokracijo in demokratičen napredek, lahko praznujejo „Praznik dela“. Ti narodni heroji so odstranili vse ovire, ki jih je nacionalni šov-

nizem in fašizem postavil med narode in z namenom, da razdvaja in ovira bratsko sožitje. Žrtve in borbe proti fašizmu, tovariški odnos med borbi, so skovali ono bratstvo med proletarskimi narodi, ki je usodno dalo neizbrisni pečat prave in resnične demokracije.

Vemo, da so še ostanki reakcije in da se bo treba boriti proti tej. Vemo pa tudi, da je ljudska volja močnejša in odločnejša od nje, ker nosi v sebi gotovost, da bo končna zmaga združila naše brate za našimi mejami v skupnem domu.

Kindler Viljem.

Kako kaznujejo sodišča v Jugoslaviji

Zavedajoč se velikega pomena, ki ga ima pravilno in enotno delovanje sodstva za družabni, politični in gospodarski razvoj države, je ljudska oblast Jugoslavije poskrbela, da so bili že kmalu po osvoboditvi sestavljeni novi zakoni za ureditev tega vprašanja. Tako je med prvimi zakoni ljudska skupščina sprejela zakon o vrstah kazni, ki je eden najvažnejših. Ta zakon namreč določa, kakšne posledice ima storitev kakega kaznivega dejanja in kako sodišče storilca zato kaznuje.

Po starem pravem pojmovanju je bila kazneni zločin, ki je zadelo storilca kot povračila za tisto zlo, ki ga je s svojim dejanjem povzročil; namen kazni je bil torej le ta, da storilec trpi in s tem da zadoščenje. Osebnost lastnosti storilca, vpliv okolja in družbe se pri odmerjanju in izvrševanju kazni niso upoštevale. Šele v novem času pa je v zakonodajah vseh držav pričelo prevladovati naziranje, da je treba pri odmerjanju kazni upoštevati osebnost storilca, zmanjšati kazni na prostosti na čim nižjo mero in sploh namesto kazni uporabljati bolj zaščitna in vzgojna sredstva; skratka, namen kazni ni več ta, da storilec kazni trpi, temveč, da se poboljša in prevzgoji. To naziranje je vsebovano tudi v

novem jugoslovanskem zakonu o vrstah kazni; storilca kaznivega dejanja je treba poučiti in ga tako prevzgojiti, da bo sam spoznal svojo nepravilnost in bo po odpustitvi postal polnovreden državljan.

Glede izrekanja in izvrševanja kazni velja po skoro vseh državah sveta posebna načela, ki so vsebovana tudi v jugoslovanski zakonodaji. Tako je med najvažnejšimi načeli enakosti vseh državljanov pred zakonom; sodišča smejo izrekat samo tiste kazni, ki so z zakonom določene; nadaljnje načelo je to, da se mora kazni omejiti na osebo storilca in da je treba šteti nedolžno družino. Velja še načelo, da je pri izrekanju kazni upoštevati spol, starost in osebne lastnosti storilca ter načelo humanosti.

Kazni, ki jih določa zakon o vrstah kazni lahko razdelimo na imovinske kazni, kazni omejitve svobode, kazni na življenju ter kazni, ki imajo za posledico izgubo nekih pravic. Tako štejemo med imovinske kazni denarno kazni in zaplenbo premoženja, med kazni omejitve svobode, odvzem prostosti, odvzem prostosti s prisilnim delom in ev. tudi samo prisilno delo brez omejitve svobode. Kazen na življenju je smrtna kazni, v zadnjo vrsto

pa štejemo izgubo političnih pravic, izgubo državljanstva, državne službe ali čina, prepoved opravljanja nek poklice ali obrt ter naložitev obveznosti, da se popravi storjena škoda. Med vsemi temi kaznimi se smejo kazni, ki izrekajo izgubo nekih pravic in imovinske kazni, izreči bodisi kot samostojne kazni ali pa kot dodatne kazni h glavnini. (Možno je torej poleg zaporne kazni izreči tudi denarno kazni, izgubo službe, zaplenbo premoženja.)

Če si ogledamo posamezne kazni, vidimo, da nikakor niso pretrpane, temveč smotrene namenu, ki ga zasledujejo.

Najnižja denarna kazni je 50 din, dočim višina ni omejena; v primeru, da se kazni ne da izterjati, se zamenja s prisilnim delom brez odvzema prostosti in to v razmerju 50 din za en dan dela. Zaplenba je lahko delna ali pa se tiče vsega premoženja; za nje izvajanje pa je v veljavi poseben zakon, ki štiti nedolžno družino zaplenjenca in določa, katerih stvari sploh ni mogoče zapleniti in katere stvari je prepustiti družinskim članom.

Odvzem prostosti s prisilnim delom traja lahko od 6 mesecev do 20 let, sam odvzem prostosti pa od treh dni do 5 let. Prisilno delo brez odvzema prostosti, ki obstoji v tem, da mora obsojenec brezplačno in v korist države opravljati neko delo ali poklic in je pri tem sicer popolnoma svoboden, ne sme trajati več kot dve leti. Izguba političnih pravic, ki se odvzamejo za določeno dobo ali tudi za zmerom, vsebuje izgubo pravice voliti in biti voljen, pravice do državne službe, odlikovanj ter lahko tudi pokojnine ali socialnega zava-

rovanja. Tudi izguba državne službe za kazni je lahko trajna ali samo začasna, nasprotno pa je izguba čina samo trajna. Na odvzem državljanstva se obsojilci lahko samo storilec, ki je iz države pobegnil; ima pa za posledico to, da se obsojenec nikoli več ne more vrniti v državo. Nekako sorodna kazni izгона, ki obstoji v odpravi obsojenca v rojstni ali drug kraj, se izrekva za čas do 5 let in to samo v primerih, ki so v zakonih posebej določeni, navadno takrat, ko je bivanje v nekem kraju nevarno za okolico ali pa za storilca samega, ker mu nudi preveč priložnosti za nova kazniva dejanja. V čem obstoji kazni prepovedi opravljanja nekega dela in kazni naložitve obveznosti, da se popravi škoda, pa povesta naziva kazni same.

To so torej kazni, ki jih sme sodišče izreči kot posledico za neko kaznivo dejanje. V takih primerih, ko storilec ni nevaren in je upati poboljšanja, pa se lahko tudi izvršitev kazni odloži za določeno dobo; po preteku te dobe pa se smatra da je kazni prestana (pogojna obsodba); razen tega je možno storilca še pred potekom kazni odpustiti na svobodo, če je iz njegovega vedenja podano zadostno jamstvo, da bo postal koristen član človeške družbe.

Slednjič je omeniti še važne predpise zakona, da se namreč mladoletniki od 14—18 let kaznujejo po posebnih določbah in se smejo zoper nje izreči le kazni: izročitev v vzgojnice staršem, ukor in oddaja v vzgojno poboljševalni zavod.

R.-e.

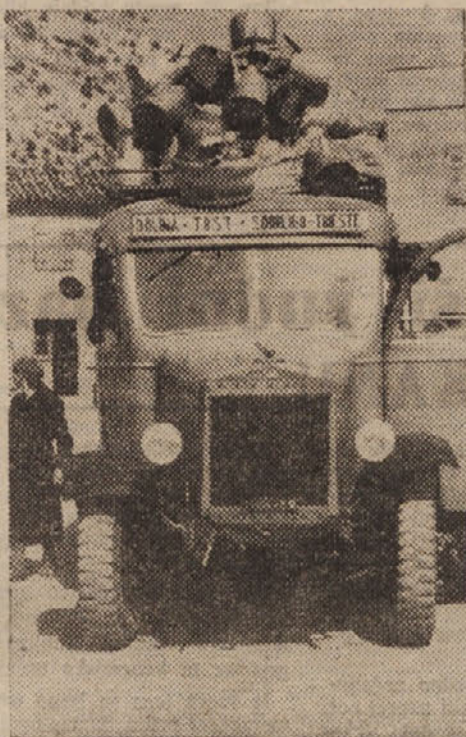
Juca piše Pepi

Draga Pepa! Danes vrsta je na meni, da iz Trsta ti napišem par vrstic. Letos ni bilo potic in ne pinc na naši mizi, ker nahajamo se v krizi. Kdaj že končno red zavlada? Jaz dočakala bi rada dan, ko ta draginja jenja in se tukaj lira menja. Pa se nič na tem ne dela; še sedaj Emanuela sliko gledaš na denarju, pa čeprav je tem' vladarju zadnja ura že odbila. Ko po mestu sem hodila, opazila sem napise, za katere meni zdi se, da ne bo nikake škode, ako pridejo iz mode. Naj omenim za primeru tukaj samo Trg Impero. Kde je že, da s tega trga se ta tabla doli strga; če imperija ni več, naj gre tudi tabla pred. Nova vlada dosti dela na tem polju bo imela. Sicer se pa nič ne čuje, če se sploh kdo poteguje, da bi guverner postal; nihče bi si rad ne dal sam na svoje rame križ in zato ga ne dobiš guvernerja, in tako je še zmeraj status quo. Spraviti Amerikance tja čez morje in čez klance, to se nam pa ne posreči, pa čeprav vsak dan goreči k Bogu gredo naši vzdih. Včeraj so razbili Mihi nos, ker so bili pijani. Bog pomagaj, kaj bo z nami? Pepa, naj te Bog obvarje, da ne srečaš kje mornarje, kadar ti so polni vina so še hujši kot živina. Saj že po naravi bister ni posebno takle mister, a pijan prične se vesti kakor šimija na cesti. Ker devico Pasquinelli niso še v nebesa vzeli pride zopet pred sodnike, kjer kazala bo odlike prave Ducejeve vzgoje. Rešil pa menda ne bo je ne sodnik ne psihiater, ampak nekaj dni teater spet fašisti bodo imeli in morilki slavo peli. Kaj češ, Pepa, pač tako je vsak zabava se po svoje. Mi pa vsak dan po dva mlaja naredimo, da bo maja kar najlepše okrašeno. Zdaj pričnemo podvojeno delati za prvi maj. A pri vas, kako je kaj? So vam tudi polne glave bližajoče se proslave? Zdaj sem k zboru pristopila, upam, da se naučila bom do maja vse, kar treba, da tedaj prav gor do neba naša pesem bo donela. Glej, da drugi teden vzela ti pero boš v svoje roke, a črnito na obroke kupi, če ti je predrago. Zdaj pač človek da na vago v tej draginji vsako paro. Pa pozdravi tetko Maro!

Tvoja Juca

DEMONSTRACIJE „DELAVCEV BELE UMETNOSTI“ — PEKOV, PRED PREFEKTURO V NEAPLJU. ŽANDARMERIJA JIH RAZGANJA

TRST JE VEDNO ŽIVEL OD SVOJEGA ZA- EVO NAJBOLJ SETNIH LJUDI PRI VSAKEM LEDJA. MLEKO IZ BLIŽNJE OKOLICE PRI VELIKEM DOGODKU. FOTOREPORTERJI NA HAJA V MESTU.

PRIZOR IZ VEDNO LEPIH RUSKIH NARODNIH PLESOV.

ANGLEZI IMAJO V PALESTINI VELIKE PREGLAVICE Z NASPROTNIMI JIM DOMAČINI. OKLOPNA KOLONA KROZI PO JERUZALEMSKIH ULICAH.

Moskva

MOLOTOV

BEVIN

BIDAULT

MARSHALL

LJUDI, KI PRIHAJAJO V JERUZALEM OKOLICE, DOBRO PREIŠČEJO.

Proračun Jugoslavije za l. 1947

Na skupni seji obeh domov Ljudske skupščine FLRJ je podal ministar zvezne vlade Sreten Žujović eksponat o predlogu zveznega proračuna za l. 1947, iz katerega navajamo naslednje:

Jugoslovanski državni proračun za l. 1947 je popolnoma drugačen od dosedanjih proračunov. Bistvo proračunov bivše kapitalistične Jugoslavije je bilo v tem, da so bili administrativni, zato je bil tak tudi državni aparat. Gospodarstvo je bilo ločeno od državnega proračuna in je bilo v rokah privatnih kapitalistov, državni aparat pa je bil orodje za obratovanje režimskega državnega stroja, ki je politično tlačil in gospodarsko zasluževal delovne množice.

Prva dva povelja proračuna nista še mogla neposredno izraziti globokih sprememb, do katerih je prišlo v državi. Jugoslavija je morala zavarovati kreditni in plačilni promet v državi, ne da bi pri tem ogrozila denarni obtok in kroženje blaga. Urediti je bilo treba gospodarske odnose z drugimi državami, opirati se pri tem na postopno notranjo urejenost denarništva in postopno okrepljeno vrednost valute. Ukrepi, storjeni v ta namen, so se izkazali pravilni in Jugoslavija je danes že daleč pred drugimi državami po svoji gospodarski urejenosti in po svojem političnem ugledu ter stoji trdno na svojih nogah, njeno prihodnje življenje in delo pa je dobilo svoj temelj v že izdelanem petletnem načrtu.

Osnova in bistvena značilnost državnega proračuna za leto 1947 je ta, da je gospodarski proračun. Komandni položaji v gospodarstvu so v rokah države. Prevladujoči državni sektor gospodarstva ima družbeni značaj. Ne proizvajajo se zaradi dobička in špekulacije, ampak zato, da se pokrijejo potrebe ljudstva, dobiček pa se uporablja za nadaljnji razvoj gospodarstva. Državni aparat je postal orodje za vodstvo gospodarstva.

Državni proračun za l. 1947 pa ni samo proračun novega jugoslovanskega gospodarstva, ampak tudi realen dokaz gospodarskih možnosti, ustvarjalne volje in moči delovnih množic in izraz razvojnega tempa življenjskih pogojev, ki so bili doseženi v Jugoslaviji ustvarjeni.

Primerjava razvoja produkcije v industrijski in električni panogi ter števila zaposlenih moči v letu 1946 z razvojem in številom iz let 1945 in 1939 kaže silen porast napram letu 1945, čeprav marsikje ni bilo doseženo leto 1939. Podobna je slika kmetijstva, v setvi žita in industrijskih rastlin, kakor tudi v živinoreji.

Zanimive so številke, ki kažejo prehajanje trgovine na veliko iz pretežno privatnih rok v l. 1945 v državne roke v l. 1946. Razmerje: državni sektor 29%, združeni 24%, privatni 43% iz leta 1945. Se je v l. 1946, izpremenil takole: državni 72%, združeni 19%, privatni 9%. Pri tem je treba pripomniti, da je 1 odstotek v l. 1945 znašal dobrih 100 milijonov, l. 1946. pa trikrat toliko.

Vloga privatnega finančnega kapitala je v Jugoslaviji izključena. Jugoslovansko gospodarstvo se je rešilo privatnega kapitala in izkoriščanja po njem; vse, kar se proizvaja in akumulira v jugoslovanskem gospodarstvu, ostane v njem in služi za razvijanje gospodarstva samega; banke ne delajo več za račun in dobiček kapitala, ampak so v službi gospodarskega organizma kot regulator normalnega denarnega obtoka v gospodarstvu. Tudi sicer tako važno vprašanje mezd v Jugoslaviji ni političen problem. Belavski razred, katerega se to vprašanje neposredno tiče, se kot najnaprednejši del delovnih množic in glavni činiatelj v proizvodnji zaveda, da je to vprašanje jugoslovanske družbeno-gospodarske problematike in da vedno večji razvoj in krepitev državne-ga sektorja ter vedno večja proizvodnja pomenijo tudi izboljšanje življenjskih pogojev.

Vsota dohodkov in izdatkov, ki znaša skoraj 86 milijard, se zdi v primeri z lanskim letom ogromen skok. Toda ta skok temelji na realnih dejstvih in je v bistvu preobrat iz postopnega organiziranja popolnoma neorganiziranega gospodarstva naravnost v organizirano gospodarstvo z določenimi organizacijskimi oblikami in do podrobnosti izdelanim

načrtnim narodnim gospodarstvom. Ta vsota 86 milijard pomeni določene količine materiala in surovin, določena dela, katerih se bo delavski razred in delovno ljudstvo Jugoslavije lotilo s tvornim navdušenjem in z verno graditeljem, ki grade svojo deželo in svoje življenje.

Glavna teža izdatkov obdržavnega proračuna pade s svojimi 55% prav na gospodarstvo. Največji delež je odmerjen industriji, potem rudarstvu, prometu, gradbeni stroki, pomorstvu itd. Silno pa so zmanjšani upravni izdatki. Dočim so ti v prejšnjih proračunih tvorili 80% vseh izdatkov so danes zmanjšani na minimum, brez katerega ni mogoče obdržati državnega upravnega aparata in znašajo le slabih 6% skupnih zveznih izdatkov.

Novi proračun je finančni načrt države in vsebuje v sebi denarnogospodarski načrt države. Obdržavni proračun postaja vedno bolj denarna bilanca dela jugoslovanskega gospodarstva in državnega aparata, kar daje možnost s kontrolo dinarja spremljati razvoj gospodarstva in iz-

vajanje načrtov. Tako je jugoslovanski proračun denarni načrt za izvedbo industrializacije države močno orožje v rokah ljudske oblasti za njeno nadaljnjo utrditve, za gospodarsko izgraditev države, za okrepitev jugoslovanskih narodov.

V svojem govoru na proračunski razpravi je maršal Tito omenil trgovinske zveze Jugoslavije z inozemstvom. Razen trgovinskih pogodb je vlada sklenila tudi pogodbe o tesnem ekonomskem sodelovanju s Sovjetsko zvezo in Albanijo. Obstojita trgovinska pogodba s Češko, Poljsko, Bolgarijo in v kratkem bodo sklenjene še z drugimi državami. Pogodbe o izmenjavi blaga so bile sklenjene z Romunijo, s Francijo, s Holandijo, z Belgijo, s Švedsko, s Švico. Trgovinska pogajanja gredo h koncu tudi z Italijo. „Iz vsega tega se torej vidi,“ je izjavil maršal Tito, „da so bile zaman vse zlobne želje nekaterih reakcionarjev, da bi Jugoslavijo ne samo politično, ampak tudi ekonomsko izolirali in onemogočili njeno izgraditev, da bi onemogočili njen razcvet.“

Proga v najbogatejši rudni bazen NA BALKANU

2. t. m. se je v Bosanskem Samcu ob velikih slovesnostih pričela gradnja mladinske proge Samac-Sarajevo. Otvoritvi so razen mladincev-brigadirjev prisostvovali tudi zastopniki vseh oblasti in množičnih organizacij.

Ob tej priliki je spregovoril tudi minister zvezne vlade Milovan Djilas, ki je očitno važnost te proge z vseh vidikov, tako gospodarsko-ekonomskega kakor notranje in zunanje političnega.

Milovan Djilas je poudaril, da delo, ki ga začneja jugoslovanska ljudska mladina ni lahko in da pot, katero mora mladina prehoditi se ni izhojena, ampak jo je treba šele utreti. Vendar se bodo dale vse te težkoče prehoditi, kajti mladino Jugoslavije prevevajo velike osvobodilne ideje.

Proga Samac-Sarajevo bo vezala najbogatejše kmetijske predele Jugoslavije s kraji, v katerih bo zgrajena glavna industrijska baza Jugoslavije, bo torej prometna žila izredne ekonomske važnosti, kajti položila bo temelje in bistvene pogoje za uspešno industrializacijo in elektrifikacijo dežele. Vsem morda ni znano, da je republika Bosna in Hercegovina med vsemi federalnimi republikami Jugoslavije najbogatejša na prirodnem bogastvu; toda niti za časa turške nadvlade niti za časa avstrijske okupacije pred prvo svetovno vojno se ni nihče zmenil za ta bogastva. Pred- aprilaska Jugoslavija ni niti poskušala izkoristiti jih in s tem doprinesiti k izboljšanju socialnih prilik in življenjske ravni bosanskega ljudstva. Morala je priti nova Jugoslavija in dati Bosni in Hercegovini tisto mesto, ki ji pripada. Bosna, ki je v času narodno-osvobodilne borbe dala največ žrtev in ob kateri so se sovražne ofenzive razbijale druga za drugo, tisto Bosno, ki je v najtežjih dneh krila glavni del narodno osvobodilne vojske, je treba iztrgati iz stoletne zaostalosti in ji dati novo, srečno kulturno življenje.

Minister Milovan Djilas je nato poudaril važnost mladinske proge tudi z drugega stališča, namreč glede na zblizanje in utrjevanje bratstva z jugoslovanskimi narodi. Nova, mlada generacija ne bo gojila bratstva samo z besedami, ampak bo vsak njihov gib, vsak napor, vsaka težkoča ali uspeh usmerjen v utrjevanje tistega bratstva, kateremu so postavili temelje njihovi starejši bratje in očetje.

Gradnja proge daje nadalje mladini možnost izgradnje in učenja. Učenje je važen faktor za bodoča ustvarjanja, zato je dolžnost vsakega mladincega, da se temeljito uči.

V svojem govoru se je Milovan Djilas dotaknil tudi drugih problemov. Gradnja proge spada v petletni načrt industrializacije jugoslovanskega gospodarstva. Industrializacija pa pomeni osamosvojitve, oziroma neodvisnost od prejšnjih gospodarstev in inozemskih denarnih močitev. Ko so ti inozemski kapitalisti uvideli, da

jim Jugoslavija ne bo več služila kot eksploatacijsko torišče in jim jugoslovanski narodi ne bodo več predstavljali navadnega produkcijskega blaga, so pognali krik, da je Jugoslavija postala ruski vazal in nočejo uvideti, da je polet, ki ga kaže jugoslovansko ljudstvo v izgradnji svoje države le najmanjša pametna gospodarske politike.

Minister Djilas dobesedno nadaljuje: „Pogumno smo krenili naprej kot neodvisna država in ni se nam treba

POSOJILNICA IN HRANILNICA

CA z. z. o. z. v Kopru, je začela s svojim poslovanjem.

Sprejema vloge in daje posojila. Začasni sedež Posojilnice je v prostorih Okrajne Gospodarske zadruge v Kopru.

bati nikakih težav in groženj. Enotno ljudstvo lahko vse doseže in premaga vse težave. Pred nami so svetle perspektive. Težkim nalogam, ki nas pravi sedaj čakajo, bomo kos. Se dve, tri, manj verjetno štiri leta in naše ljudstvo bo začelo dobro živeti, vračati se mu bo začel vložen in oplodnjeni trud.“

Govor Milovana Djilasa so poslušalci spremljali z burnimi vzkliki.

Pri prvi zamenji dela 124 brigad, ki štejejo nad 35 tisoč mladincev in mladink. Za strokovno vodstvo in za tehnično usposobitev so bili organizirani 4 mesečni tečaj, katere je obiskovalo 507 mladincev in mladink.

SVETOVALEC ODGOVARJA

Vprašanje: Kaj je vzrok, da govedo žre stare cunjice in čevlje? Kako to preprečiti? (Gonjač Jože — Manžan)

Odgovor: Živini primanjkuje rudninskih snovi (apno, fosfor) v hrani. Kriva je temu slaba krma in voda. To bolezen zdravimo na ta način, da pokladamo živino v dnevnem obroku hrane nekaj žličk klajnega apna ali malo živinske soli. Obenem pa moramo, v kolikor nam je mogoče, krmiti živino z dobro in tečno krmo (močnata krmila, dobro seno itd.).

Vprašanje: Zakaj grizejo nekateri prašiči zid in tlak v hlevu? Je kakšen pripomoček zoper to bolezen? (Furlanč A. — Menžan).

Odgovor: Gre za zgoraj omenjeno bolezen goveje živine. Zdravilo: klajno apno, drugi apneni preparati in če je mogoče kostna moka. Če mladim prašičem primanjkuje rudninskih

Žalovost naše živine

VNETJE MATERNICE

Na vnetju maternice obolijo živali, ki so se že enkrat redno otelele ali povrgle. Ta bolezen je največkrat vzrok neplodnosti. Povzroča jo skoraj vedno hitra ali počasna infekcija porodniških poti (streptokoki, trihomoni, tuberkuloza, Bang, itd.). Okuženje nastane v času poroda ali kmalu po njem. Med porodom zakrivijo infekcijo nečiste roke, nerazkuženi instrumenti ter razne nečistosti, ki se pri porodu prenesejo v porodniške poti. Po porodu nastane vnetje pri zadržanju posteljice ali pa če žival leži na blatni mokri stelji. Krava se nekaj dni po porodu čisti in rada leži. Iz sramnice se ji cedi žlema, ki se direktno dotika nečistih tal, v katerih se nahaja nešteto bakterij. Po mostu pridejo klice lahko in hitro iz tal v maternico in se tam naselijo ter povzročijo vnetje. Živnoredje mora torej zelo skrbeti, da bo kravi med porodom in nekaj časa po njem poslano s čisto steljo.

Se laže se to dogaja pri zadržanju posteljice, ker zaradi njenega razpadanja in že zaradi obstoječega vnetja

maternice najdejo mikrobi ugodnejša tla za razmnoževanje.

ZNAKI. Znak vnetja je izcejanje iz sramnice večjih ali manjših množin sekreta. Ta množina je včasih tako majhna, da jo od zunaj sploh niti opaziti ne moremo; drugič je večja in se skoraj neprenehoma izceja (beli tok) ali pa se nabira v maternici v veliki množini in se sploh ne izceja (piometra). Narava in sestav izcedka je raznoliken: stekleno čist in pomešan le z majhnimi množinami gnoj; povsem bel (gnojen) ali pa rjavkasto-rdeče barve. Pri večjem izcejanju sta sramnica in gornji del repa vedno zamazana. Če stalna nečistost dela repa, ki sloni na sramnici, nam kaže, da je žival bolna na spolnih organih. Splošno zdravstveno stanje je normalno. Mlečnost je nekoliko zmanjšana. Bolna žival se redno, nereditno ali sploh ne goni.

Z vnetjem maternice so mnogokrat v zvezi že opisane bolezni materničnih ust, kakor tudi jajčnih vodov in jajčnikov samih.

Potek bolezni je zelo nestalen. Majhna vnetja ozdravijo včasih sama, druga pa so tako trdovratna, da se sploh ne dajo ozdraviti in puščajo za setro stalno neplodnost. S pravičnim zdravljenjem dosežemo, da ozdravi 60-70% bolnih krav.

ZDRAVLJENJE. Zdravljenje materničnih bolezni je že precej komplicirano ter zahteva izurjenosti in posebnih instrumentov. Povsem zgrešeno je torej mnenje naših živinorejcev, ki mislijo, da se »beli tok« ozdravi z enostavnim izpiranjem nožnice ali pa z vlaganjem raznovrstnih »svečk«. Zdravljenje obstoji v izpraznitvi nabranih sekretov v maternici; v izpiranju maternice z nekaterimi razkuževalnimi sredstvi; v cepljenju živali s posebnimi vakcini ter v poklajanju zato pripravljenih zdrvil. Vzporedno s tem se morajo zdraviti tudi eventualne bolezni materničnih ust in jajčnikov.

Bolezni jajčnih vodov

Kakor vsi drugi deli spolnih organov, obolijo tudi jajčni vodi in s tem povzročajo sterilitet. Diagnoza bolezni je že precej težavna, ker so jajčni vodi le nekaj mm debele cevi in se jih le težko najde in otiplje z roko. Edino v primerih, ko so že močno vneti in postanejo debelejši ter bolj trdi, se lahko ugotovi njih abnormalno stanje. V ozkih vodih se nabira katar, ki jih zamaši in s tem onemogoča prehod jajčka iz jajčnika v maternico ter tako povzroča neplodnost. Žival se redno puja, ne kaže nikakega znaka bolezni, ne ostane pa breja kljub večkratnemu skoku.

Bolezen je težko ozdravljiva, ker se mora vedno le indirektno zdraviti.

Bolezni jajčnikov

Za vnetjem maternice zavzemajo bolezni jajčnikov prvo mesto v vzrokih neplodnosti. Naloga jajčnikov je, da v rednih razdobjih izločujejo jajčka, ki naj bi se oplodila. Ovulacija t. j. izločanje zrelega jajčka, se pojavlja pri govedu približno vsakih 22 dni. Na jajčku se napravi t. j. Graafov mehurček, ki se razpoči in iz njega preide zrelo jajčko skozi jajčni vod v maternico. Prostor na jajčniku, kjer se je razpočil Graafov mehurček, se napolni z novo tvorbo rumenkasto-rdeče barve, kateri pravimo rumeno telesce. V 10 dneh to telesce še precej zraste, nakar se prične manjšati in skoraj popolnoma izgine v naslednjih 10 dneh, ko se spet pojavlja nova ovulacija. Če žival ostane breja, ne izgine rumeno telesce, temveč ostane v svoji največji velikosti (3 cm dolgo) vse do poroda. Seje po otelitvi se izgubi in jajčniki pričnejo spet svoje redno delovanje.

Gonja je v tesni zvezi z ovulacijo. Preden se mora Graafov mehurček razpočiti, se pojavijo znaki gonje. Če se rumeno telesce ne resorbira, izostane za ves čas njegovega obstoja razvitek Graafovih mehurčkov in seveda tudi pravilna gonja.

Glavne bolezni jajčnikov so naslednje: Nežadostno delovanje jajčnikov, zastajanje rumenega telesca, vodeni mehurji na jajčnikih, anomalije jajčnikov.

(se nadaljuje).

kultura * umetnost * ocene * film * kultura

FILM O JUGOSLAVIJI

Še preden je bilo do konca osvobojeno jugoslovansko ozemlje v drugi svetovni vojni, je začel sovjetski režiser Leonid Varlamov po besedilu pisatelja Ilje Ehrenburga snemati dokumentarni film „Jugoslavija“, katerega izdelavo je vodil Centralni studio za dokumentarne filme v Moskvi. Začelo pa se je takole: Hrabra sovjetska kinooperaterja Mirončev in Jesurin sta se iz letala spustila na jugoslovansko osvobojeno ozemlje ter sta začela spremljati jugoslovansko vojsko od spopada do spopada. Tako sta na licu mesta posnela niz edinstvenih zgodovinskih dogodkov. Medtem ko je Jesurin na jugoslovanskem ozemlju učal konec vojne, je hrabri in požrtvovalni Mirončev s kamero v roki padel v borbi za Trst. Sovjetski film o Jugoslaviji vsebuje tudi nekatere filmske posnetke domačih operaterjev, režiser pa se je v vložkih uspešno poslužil nekaterih slik, ki so mu prišle v roke iz nacističnih, ustaških in nedolovskih arhivov.

V stremiljenju, da bi zaokrožil sliko Jugoslavije in narodno-osvobodilne vojne od njenega početka do konca, se je moral režiser zateči v nedostojanju avtentičnih posnetkov iz začetka vojne k rekonstrukcijam. Ta praksa sicer okrnjuje dokumentarni značaj filma, po drugi strani pa izpričuje režiserjevo iznajdljivost in sposobnost za prikaz celotne stvarnosti, ki jo je treba gledalcu predložiti na platnu. Varlamov je s tem rekonstruiral posamezne faze nar. osvobodilne vojne tako verno in zvesto, da se zdi, kakor bi jim prisostvoval od začetka do konca.

Prvi del filma odkriva prirodne lepote Jugoslavije, prikazuje kontraste v pejzažu in označuje na kratko predvojne družbene odnose v stari državi. Niz posnetkov podaja nato nekdanje gospodarje nove Jugoslavije, ki so si umazali roke z zločini nad lastnim ljudstvom. Potem vidimo ljudstvo, kako se silakom postavi po robu, pripravljeno na borbo. Sledijo slike mučnega nemškega napada na prestolnico Beograd, prvih dni vojne, izdaje, kapitulacije vojske, potem vidimo, kako junjerji, honved i fašisti razkosavajo državo v prepričanju, da je vojna na Balkanu končana. Na platnu srečamo dneve strahot in ponižanj, ki jih je prinesla tuja okupacija. V drugem delu pa opazimo, kako oživljajo nove sile, s katerimi se vojna na Balkanu šele pričnjava. Iz svobodoljubnih planin se razleže po domovini poziv na boj. Odjekne povsod, in borec se zbira, eni z vilami, drugi z drugim orodjem, začne se napadi na tuje samostanike, ki bolj in bolj zožujejo obroč okoli miroljubnega prebivalstva. Na platnu je pretresljivo prikazan

beg sedemdeset tisoč žena, otrok in starcev, ki so odšli v Kozaro planino. To je epopeja četrti ofenzive, prehod čez Neretvo z vsemi prilastki dramatičnega dogajanja. Ko gledalec tako spremlja prizore množičnega žrtvovanja, ga stvar prime tako globoko, da se mu skoraj jame razliti žolč po telesu. Bosa, naga in gola, brez bolnišnic in orožja je korakala osvobodilna vojska skozi noč in sneg, prebijala sovražni obroč za obročem in podirala žive jeklene moče, ki jih je sovražnik razpostavil z namenom, da onemogoči sleherno akcijo proti tujinstvu. Za vsako ped zemlje je padlo na tisoče življenj, sila pa je kljub temu narasla iz dneva v dan in zavest se je krepla. V borbi, v krvi, ob žrtvah se je porajala nova Jugoslavija, skupnost bratskih narodov in

republik in iz borbe sta izšla Tito in vojska, sovražne trdnjave pa so se razbile, nakar so se slovanski narodi zblížali in si zagotovili varnost za vse večne čase.

Močno in iskreno, kakor je to mogoče le na podlagi avtentičnega gradiva, je v tem filmu oživljena mučeniška in junaška Jugoslavija. Na koncu je režiser še enkrat poudaril idejo bratstva in edinstva ter s tem zaključil svojo kroniko na filmskem platnu. In prav to je globlji zmisel in moralna vrednost filma o Jugoslaviji.

Film je zdaj pripravljen, da se bo predvajal doma in v tujini. Kjer ga bodo vrteli, povsod se bodo ljudje seznanjali z vzroki in posledicami zgodovinskih dogodkov na jugoslovanskem ozemlju.

Francoski pisatelj Jean Richard Bloch

V polovici marca je umrl v Parizu napredni francoski književnik Jean Richard Bloch, član Sveta republike in ravnatelj lista „Ce Soir“.

Bloch se je rodil pred tri in šestdesetimi leti v Parizu in se je posvetil književnosti in novinarstvu. L. 1912. je izdal svojo prvo knjigo povesti z naslovom „Lévy“. Ob istem času je prišla na oder tudi njegova prva drama. L. 1921. je postal član komunistične stranke ter je začel skupno z Romajnom Rollandom izdajati obzornik „L'Europe“, ki je nehal izhajati l. 1940 ter je bil obnovljen po osvoboditvi Francije. V vsem je Bloch dal na svetlo šestnajst knjig raznih področij književnosti in publicistike. Poleg tega je napisal koločank in razprav v naprednih listih in revijah. L. 1934. je Bloch predstavljal progresivne književnike na mednarodnem kongresu pisateljev v Moskvi.

V dobi španske državljanske vojne je odšel v Španijo, kjer je nastala knjiga njegovih reportaž z naslovom „Španija, Španija“. Ko se je vrnil iz Španije, je v družbi s pisateljem Aragonom urejal pariški napredni dnevnik „Ce Soir“, ki je bil stalno izpostavljen preganjanju Daladierove policije. Prvi čas nemške okupacije Pariza je Bloch ostal v mestu, l. 1941. pa so odkrili njegovo skrivališče in tedaj se je umaknil v Sovjetsko zvezo, kjer je ostal do l. 1944, ko se je mogel vrniti v osvobodeno domovino. L. 1944. je v Moskvi objavil dramo „Toulon“, v kateri je prikazal junaški odpor francoske mornarice in njeno potopitev. Dramo so igrali v Moskvi, potem pa v Severni

Afriki in po osvoboditvi v Parizu, kjer je bila na sporedu gledališča „Odeon“. Igrali so jo tudi na drugih evropskih in ameriških odrih.

Med vojno je Bloch izgubil vso svojo rodbino, ki so mu jo pogubili Nemci. Bloch je bil velik prijatelj jugoslovanskih narodov. L. 1946. se je udeležil kongresa književnikov v Jugoslaviji v Beogradu, kjer je predstavljal francoske književnike. Maršal Tito je Blocha nanašnost očaral.

Bloch je pripadal skupini francoskih pisateljev, v kateri sta bila Henry Barbusse in Romain Rolland. Ta skupina je s svojim življenjem in delom spadala med svetilnike napredne humanistične umetnosti in življenjskega stališča v borbi evropskih narodov za svobodo. Znan je njegov izrek: „Ničesar ni mogoče ustvariti v umetnosti brez globokih zvez z množicami in ljudstvom“. To je bilo njegovo umetniško in življenjsko načelo. Zato pomeni Blochova smrt izgubo ne le za francosko ljudstvo, ampak za vso človeško kulturo.

Francoska knjiga o Jugoslaviji

Francoski napredni književnik Georges Soria, ki je lani obiskal Jugoslavijo, je izdal knjigo z naslovom „Ljudstvo ima besedo“. Knjiga a navdušenjem govori o borbi jugoslovanskih narodov za svobodo in prinaša pisateljev razgovor z maršalom Titom. Soria poroča tudi o Trstu in Istri.

SLOVENSKA KNJIGA V PRVEM ČETRTLETJU 1947

Novo življenje, ki ga sedaj živi slovenski narod, se kaže tudi v stalnem porastu novih tiskov, novih knjig in tudi v izbirni del, ki se sedaj tiskajo in izdajajo v republiki Sloveniji. Podali bomo kratko poročilo o najvažnejših knjigah, ki so izšle v prvem četrtletju tega leta. Najprej si bomo pregledali leposlovne in poučne knjige, a o političnih knjigah bomo poročali pozneje.

Leposlovje je v tem času zastopano z nekaterimi izvirnimi deli in bogatejšim številom prevodov. Kot redna knjiga Prešernove knjižnice je izšel ponatis novel „Samorastniki“, ki je med najboljšimi deli ne samo pisatelja Prešernovega Vrance, ampak v slovenskem slovu sploh; od istega pisatelja je izšla tudi knjiga „Naši mejniki“, 17 kratkih storič in minulih dni, kakor jih pisatelj sam imenuje. Snov jim je borba in trpljenje slovenskih ljudi v času okupacije; večina črtic je iz Koroške zemlje. To dobo nam opisuje tudi Alojz Remec v knjigi: „Opustošena bradja“, ki je izšla kot 98. zvezek Večernic Mohorjeve družbe. Deljanje se godi v Ptuj in v Srbiji, kamor so izselili zavezne ljudi s štajerske. V istem zvezku Večernic je tudi kratka črtica „Stari grad“ Prešernovega Vrance. V tej zvezi naj omenimo še Antona Ingoliča „Vinski vrh“, roman v dveh delih. Prvi del, „Zoja“, nam poda sliko Halez, gričevja z vinskimi gorami na desnem bregu Drave, ki se vleče od Pragerskega do hrvaške meje. Zemlja in vinogradi so bili po večini last gospode iz Ptuja, domačih in tujih denarnih zavodov in v prvi vrsti nemških kmetov, naš človek je bil le ubogi vničar, ki je preživljal s trdim delom sebe in obilno družino. Okupacija poseže tudi med vničarje. V drugi knjigi, „Trgatev“, je opisano prebujenje te brezpravne raje, njen delež v naši borbi, osvoboditev in začetek novega življenja na svoji zemlji, ki jo po večjeje v „Vinogradniško zadruzo Vinski vrh“. Dalje moramo tu omeniti še I. knjigo „Zbranega dela Josipa Jurčiča“ v zbirki Slovenski klasiki v priredbi dr. Mirka Rupla. Ta zvezek obsega prvenec Jurčičevega pisanja, in sicer Pripovedke, Spomine na deda, Jurija Kozjaka in povest Domen. Urednik je napisal posameznim spisom vsa potrebna pojasnila, tako o nastanku in objavah spisov ter tudi tolmač imen, oseb, krajev in besed. S to izdajo smo začeli v četrtletju izdajanjem Jurčičevega zbranega dela, ki naj srečno doseže svoj zaključek, kar doslej še ni bilo storjeno.

ker so vse dosedanje izdaje obstale na sredi poti. V priredbi za „mladino in ljudstvo“ so izšli „Pripovedni spisi Josipa Stritarja“, ki obsegajo najbolj znana in pomembna pripovedna dela in to: Svetinova Metka, Gospod Mirodolci, Rosana in Sodnikovi. Spisi niso v celoti objavljeni in so nekatera poglavja podana le v posnetkih. V knjigi tudi ni romana Zorina. Knjigo je uredil in napisal izčrpen uvod o pisatelju ter vsa potrebna pojasnila k objavljenim spisom dr. France Koblar, ki poudarja, da hranijo Stritarjevi spisi še danes vrednote, „kakor so: socialna svoboda, narodna zavednost, gospodarska osamosvojitve in vzgoja za skupno blaginjo“. V ponatisu je izšla tudi Bevkova povest „Zelezna kača“, ki nam opisuje gradnjo železnice skozi Tolminski kot. V Prešernovi knjižnici je izšla knjiga „Spomini na partizanska leta“, zbirka reportaže znanih borec iz vrst NOV in POJ, o kateri smo na tem mestu že poročali. Med Mohorjevim knjigami za l. 1947. moramo omeniti še ponatis drugega dela Finžgarjevega romana „Pod svobodnim soncem“.

Prehajamo na pregled del v vezani besedi. France Kosmač je izdal drobno zbirko pesmi „Podoba našega pohoda“, zbirka obsega pet ciklov, skupno le trideset pesmi, ki so preproste, jasne in borbene, kakor so pesniku dozorele v času, ko

„raz mene je spihala ostra burja navlako staro: Zdal sem partizani“
Jože Brejce je izdal zbirko svojih pesmi iz dobe partizanjenja pod naslovom „Partizanska lirika“. Zbirka bo med najmočnejšimi v vrsti tega, kar je nastalo v obliki pesmi v času borbe na samem borbenem tlorišču. Prav tako je prvenec tudi zbirka pesmi Erne Muserjeve, ki je po rodu Tržačan; v knjigi „Vstal bo vihar“ je zbrala pesmi iz dobe pred in med vojno. V Celju so izšle pesmi Janka Glazerja, ki ga poznamo po zbirki „Pohorske pesmi“ in iz revlj, kjer se je stalno oglašal. Njegova nova pesniška zbirka nosi naslov „Ob jesenskem okvinku“. Snov je zajeta iz časa pregnanstva, ko je pesnik z mnogimi rojaki delil težko usodo izgnanca in veroval v zmago in svobodo, za katero je žrtvoval tudi sina, ki mu z onostranstva govori:

„Mi tu smo in v Trstu, pri Gospi Sveti, vsi bori za pravdo in borci za čast — za našo last in za našo rast...“

V pripravljenosti strogi — vse do tačas da prsti brezstidni, prihujeni bedno, odmaknejo iz zemlje se naše za vedno...
Takrat bode mirno
pa, kar nas bolelo je...
In kakor v uspani tih zaspimo —
mi, borci za vas! —

Med ponatis in izdajami starejših del naših pesnikov moramo na prvem mestu omeniti izdajo „Izbranih pesmi Simona Gregorčiča“, ki jo je priredil dr. Mirko Rupel. Izbral je samo 125 pesmi „goriškega slavca“ in jih razdelil po vsebinskih krogih (osebne pesmi, pesmi o svetu in življenju, pripovedne pesmi ter prigodnice). Knjiga ima izčrpen uvod o pesniku in njegovem življenju, a na koncu knjige so opombe in pojasnila k objavljenim pesmim s pregledom slostva o pesniku, katerega imenuje avtor „našega najodličnejšega ljudskega pesnika in enega najodličnejših slovenskih poetov“.

Omeniti moramo še malo (miniaturno) izdajo „Kettejvih Pesmi“ v izboru dr. Franceta Koblarja, ki nadaljuje vrsto prikupnih miniaturnih izdaj (Prešeren, Aškerc, Jenko in drugi). Prešernove „Poezije“ so izšle v tej zbirki letos že v tretji izdaji (skupna naklada 25.000). V prevodu Alojza Gradnika smo dobili v omenjeni nakladi (300 izvodov) najprej Prešernove nemške sonete „Prispodobe ljubezni“ (15 sonetov); kmalu je sledila nova izdaja, ki obsega prevode vseh „Prešernovih nemških pesnitev“.

Prihodnjič bomo poročali o prevodih iz svetovnega slostva. Neprimerno bolj bogato so v tem času zastopani prevodi. Na prvem mestu bomo omenili M. Gorkoga s prevodom romana „Mati“, ki je sedaj izšel že v tretje v knjigi (najprej je izhajal kot podlistek v socialističnem listu Zarja); o pomenu in vrednosti te knjige je vsaka beseda odveč, saj je danes ta roman o borbi delovnega ruskega ljudstva proti carizmu in kapitalizmu knjiga, ki je tudi slavospev delavski ženi in materi Pelageji Nilovni in njenemu sinu Pavlu Vlasovu, neustrašnemu borcu za pravice delovnega ljudstva, preveden skoro na vse kulturne jezike sveta. Roman je bil tudi že nekolikokrat prirejen za oder in za film; zadnja sovjetska dramatizacija je pravkar izšla tudi v slovenskem prevodu in jo našim odrom in gledališkim društvom toplo priporočamo; knjiga ima kot datek izčrpana navodila za uprizoritev. Poleg

tega romana je izšel še prevod romana „Dela Artamanovih“, ki nam riše razvoj treh rodov malomeščanske družbe v carski Rusiji do njegovega zloma ob revoluciji. Tu naj omenimo tudi knjigo „Pisma Gorkemu“, ki jih je pisal pisatelju v času njegovega izgnanstva V. I. Lenin.

V prevodu smo dobili dalje še eno največjih del sovjetskega in svetovnega slovstva Mihaila Solohova „Tih Don“. Roman se vzpenja z velikim delom L. N. Tolstojja „Vojna in mir“ in pisatelj je bil lani predlagan za Nobelovo nagrado prav za to veliko delo, ki obsega 4 knjige. Sedaj je izšel prvi del, a ostale tri knjige izidejo kmalu. Roman nam slika ljudi in svet ob mogočnem Donu, kozaki svet, v času neposredno pred prvo svetovno vojno in med njo, revolucijo in končno izgradnjo novega življenja.

Pomembno delo prevodnega slovstva je še A. Avdijenkov roman „Ljubim“. To je izpoved pisatelja o njegovem življenju, o delavski družini, iz katere je izšel, postal kot li letni fantič „brezprizorni“ (klatež), sodeloval v državljanski vojni, kasneje vzgojen in izučen za strojevodjo, ki pomaga kasneje ustvarjati v Uralu veliki Magnitogorsk. Delo je prevedeno v mnogo svetovnih jezikov. Tu moramo omeniti še Iljinovo knjigo „Povest o velikem načrtu“, ki podaja v slogu Iljinovih spisov razvoj in uspehe prve sovjetske petletke. Dalje je izšla še vrsta knjig, ki jih moramo omeniti. P. H. Smolka „Po sovjetskem govoru“ je reportaža o načrtnem delu za dvig in vključitev sovjetske Arktide v gospodarsko skupnost Sovjetske zveze. Pisatelj, ki je kot angleški novinar obiskal te kraje, je za slovensko izdajo napisal predgovor posvečen mladini proge Brčko-Banovič. Roman poljske pisateljice Vande Wasiljevske o trpljenju in neuklonljivem odporu ukrajinske vasi pod okupacijo, pod imenom „Maurica“, je zelo čitana knjiga. Pastovskega spisa „Kara Bugaz“ nam opisuje, kako je sovjetski človek obvladal naravo ob Kaspiškem morju in ustvaril v istimenskem zalivu industrijo, ki črpa svojo moč iz vode tega mrtvega morja, ki je bogato na soli. Zgodba o volku, „Šepavec“, je živalska povest divjega zapada. V novi izdaji, ki je prirejena po ruski priredbi Čukovskega, je izšla tudi mladinska knjiga „Robinson“.

Tako smo našli in v kratkem opisali skoraj vsa leposlovna dela, ki so izšla v prvih treh mesecih tekočega leta. Iz literature za odrasle smo že zgoraj omenili dramatizacijo M. Gorkega romana „Mati“. Dalje naj omenimo še dramo Ivana Potrča „Kreslova domačija“ in Zorana Hudaleca tri enodejanske Politika, Sestane in Vrnitve. V zbirki Svetovnih klasikov moramo omeniti prvo knjigo Molièrovih komedij v prevodu Josipa Vidmarja in Otona Župančiča: „Učene žene, šola za žene, Ljudomrznik in Tartuffe“.

Iz zbirke knjig za priročno uporabo naj omenimo knjigo Milana Vidmarja „Razgovori o šahu“, ki v obliki razgovora strica in nečaka uvaja mladega človeka v skrivnosti šahovske igre. Razgovori so poživljeni z raznimi spomini, odlomki iz zgodovine te igre itd. Pomembna je nadalje knjiga „Mati in dete“, ki so jo napisali zdravniki ljubljanskih kliničnih bolnic in razni drugi strokovnjaki. Ni potrebno, da bi važnost te knjige še posebej poudarjali. Za športnike je izšla knjiga „Smučanje“, s katero se je izpolnila obetna vrzel v naši literaturi. Knjigo je napisal Drago Ulaga. K uspešni, mu delu pevskih zborov in zborovodij naj pomagata knjiga „Zborovodje“, ki jo je sestavil Adolf Gröbming. To je prvo delo te vrste v našem jeziku. Knjiga je zasnovana v treh delih; sedaj je izšel prvi del, ki daje teoretične temelje za nujno potrebno teoretično izobrazbo in za praktično delo zborovodij. Knjiga je napisana preprosto in izčrpano ter je nujno potrebna vsakemu pevskemu zboru in zborovodji.

Med poljudno znanstvenimi izdajami, ki izhajajo zadnje čase v obliki brošur, moramo omeniti najvažnejše. V prvi vrsti je tu zbirka življenjepisov vodilnih oseb ruske umetnosti, doslej so izšli v prevodu v ločenih snopiščih spisi o A. S. Puškinu, A. Čehovu, N. V. Gogolu in L. N. Tolstoju. Dalje naj omenimo še brošuro „Dnjeprostroj“ „Leninov mavzolej“, „Ghetto se bori“ (opis židovskega prebivalstva Varšave v borbi) in še to in ono. Zadnja knjiga spada med zbirko „Dokumentov“, v katero sodijo tudi knjigi „Primorski borec a svobodo“ (napisal L. Kocmur) in J. Vovka „Dachau“.

Končno naj omenimo še važno izdajo „Jakovčevih spominov“, kjer so zbrani vsi članki, poročila in razni spisi Riharda Jakopiča. Poleg tega je v knjigi še zbirka podob iz življenja našega velikega mojstra barve. Knjiga je zelo bogato opremljena.

Ker smo ob koncu ob Jakopičevih spominih spregovorili o opremi knjige, moramo poudariti, da se v celoti posveča grafični opremi naše knjige zelo veliko pozornosti. Mnogo knjig je lepo ilustriranih (Ljubim, Tih Don, Spomini na partizanska leta, Robinson, pesmi Kosmača in Muserjeve in dr.); a tudi priročniki so opremljeni z mnogimi slikami in črticami, ki uporabnost knjige še bolj podkrepijo, o šahu Mati in dete, Smučanje, Zborovodje in vse poljudno znanstvene izdaje. Pri opremi knjig sodelujejo naši priznani umetniki — slikarji (Jakac, Sedej, Vidic in dr.).

S tem bi bil pregled v glavnih obrisih podan prihodnjič pa bomo poročali o političnih tedajah.

B. G.

Naravni biseri nastanejo, če prodre v telo školjke med lupino in plašč. Kako tuje telo, n. pr. zrnce peska ali kak parazit. Tuje telo vzdraži telo školjke, ki se vsiljivca brani na ta način, da okoli njega kot nezaželenega jedra izloči biser. Kultiviranje biseri nastajajo na isti način kot naravni, le da tuje telo, v tem primeru zrnce biserne matice, vnese v telo školjke človek. Obe vrsti biserov sta si tako podobni, da ju loči le strokovnjak.

Po prvi svetovni vojni je Japonska začela razvijati silno produkcijo kultiviranih biserov. Pri tem je imel vlogo pionirja Kokichi Mikimoto, ki je ustanovil veliko farmo biserov pri kraju Ako Bay ter je postopno dvigal produkcijo, tako da je končno zalagal z biseri ves svet. Prejšnji kultivirani biseri so imeli grdo obliko in modrikast lesk, tako da jih je bilo lahko prepoznati. Vendar so kvaleteto neprestano izboljševali in l. 1921 je Mikimoto poslal v Evropo in Ameriko bisere, ki so bili za nestrokovnjake zelo, zelo podobni pravih. Mož je svoj obrat vedno bolj razvijal; končno je odprl svoje urade v Londonu in ZDA in kmalu preplaval svetovni trg. Preoblička blaga je l. 1929 znižala ceno naravnim biserom, kar je dalo Japoncem nove prilike, da prodrejo s svojimi cenejšimi kultiviranimi biseri. Toda že leto kasneje so zaradi hiperprodukcije zelo padle cene tudi kultiviranim biserom in Mikimoto je moral zapreti več svojih farm. Potem pa je poskusil z novimi metodami posiljenja in sicer s tem, da je pošiljal konzervirane školjke s pristinimi (kultiviranimi) biseri, ki so jih v ZDA kupovali po 8 šilingov. Če si imel sre-

Zenske prinašajo na dan posode s školjkami, ki so jih odrgale z morskih tal. Beraško plačane, s svojim napornim delom bogatijo lastnika farne.

na Japonskem

do, si tudi sorazmerno poceni dobil velik biser, lahko pa seveda tudi majhnega. Ta metoda je prišla v New Yorku v modo in ženske so začele nositi take školjke v svojih torbicah (živali so bile seveda mrtve in ne uživne).

Ko je izbruhnila vojna, so uvoz kultiviranih biserov v Veliko Britanijo prepovedali in zato je japonska industrija biserov propadla. Zaradi tega pa je cena naravnim biserom spet narasla in Mikimoto je spet začel »delati«.

Lastnik milijonov biserov in farne Mikimoto.

Končni produkt: kultivirani biser v pravkar odprti školjki

Bilo nas je osem inženirjev, delavcev Moskovskega Sovjeta, ki smo odpotovali v Zedinjene Države, da bi preučili mestno gospodarstvo vlemest onstran oceana.

Osem mesecev smo preživeli v Ameriki. Ogledali smo si Washington, New York, Chicago, Detroit, San Francisco, Los Angeles in druga mesta. Mnogokrat nas je vse ono, kar smo videli presenečalo s svojo nepredstavljivo, premmogokrat pa vzbujalo dvom, nedoumevanje. Poslednje se ne nanaša toliko na ustroj ameriških mest, kakor na obilico raznih srečanj.

Velika prevara je občeznana predstava, da bi bila Amerika dežela nebolnikov. V središču New Yorka in deloma Chicaga resnično opaziš stavbe, ki imajo desetine nadstropij. Nekoliko visokih stavb je tudi v Los Angelesu in Filadelfiji, toda v splošnem tvorijo pretežni sestavni del ameriških mest vendarle samo dvonadstropne hiše.

Za tuje je zunanost teh hiš nekoliko neobičajna. To, kar vzbuja pozornost, je pomanjkanje kakršnekoli struktura na njih pročelij, zlasti pa pomanjkanje okrasne ornametike.

Druge posebnost ameriških mest je obilica zelenja. Celo v takih velikih mestih kakor so to New York in Chicago tvorijo parki in trgi okoli deset procentov celokupne mestne površine. Poleg tega obdajajo Amerikanci svoje hiše s cvetličnimi gredami in trati, kar ne krasi samo hiše, temveč celo ulice. Veliko skrb posvečajo mestne uprave parkom. Obstajajo posebni odseki za parke in tozadevna policija. V parke nameščajo muzejske zgradbe in spomenike. Ter jih opremljajo z jezeri. Parki niso ograjeni; dovoljeno je hoditi po trati, ležati kjerkoli in prestavljati vrtno klopce. Taka je pač v Ameriki tradicija.

Osnovna pojava mestnega prevoznstva je avtomob. ki postopoma izpodriva cestno železnico ali tramvaj. Električnih avtomobov pa skoro ni videti. Podzemno železnico ali tako imenovani Metro smo videli samo v New Yorku, Chicagu in pa Filadelfiji. Pri tem pa ima edino le prvi se stranske proge, ki se odcepljajo od glavnega predora. No, tudi ta v marsičem zaostaja za našim, moskovskim. Postaje so umazane, zasmetene s papirjem in cigaretnimi odpadki ter brez prezračevalnih naprav.

Kar se tiče čistote naj omenim, da so ulice že proti poldnevni onesnažene: hodniki in cestišča so posejani s papirjem in cigaretnimi odpadki. Samo nočno čiščenje spravi ulice ponovno v relativno stanje čistote.

Mene je posebno zanimala vodna preskrba ameriških mest.

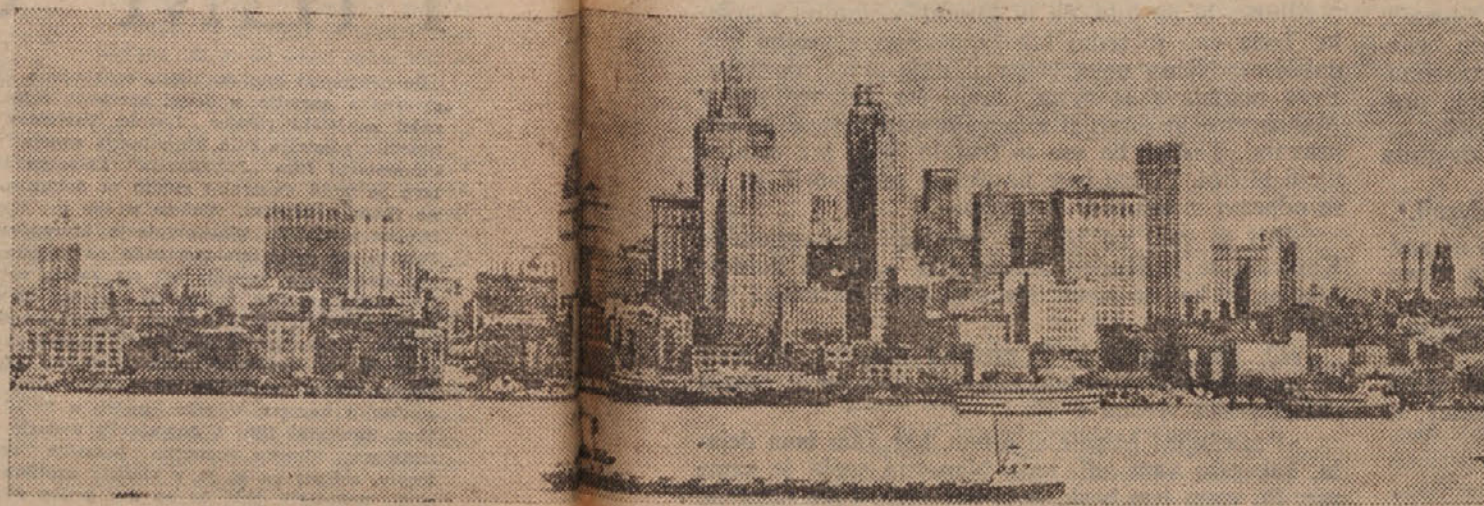
Še nedavno, komaj deset do petnajst let tega, je bilo v mnogih ameriških mestih, zlasti v Chicagu, Detroitu, Milwaukee, ki se nahajajo ob Velikih jezerih, registriranih mnogo mermor železnih obdelav in trebišnega legarja (tufu). Povzročalo jih je slabo sanitarno stanje mest, posebno pa nezadostno čiščenje odtočnih, kanalnih voda. Ob nastopu suše se je redno občutilo v New Yorku pomanjkanje vode. Nadaljni razvoj industrije je z odplavljanjem neobčiščenih odtočnih vod v jezero Michigan spraval v resno nevarnost zdravje prebivalcev, živčih v obrežnih mestih tega jezera. Vse to je privločilo Amerikance do tega, da so se lotili z vso resnostjo vprašanja kanalizacije in vodne preskrbe mest. Zgradili so nove vodovode in kanalizacijske stanice in spremenili sistem čiščenja pitnih in odtočnih vod.

Seznail sem se do podrobnosti s to vejo mestnega gospodarstva in moram priznati, da se sistem, oziroma način naših predčiševalnih stanic v bistvu ne razlikuje od ameriškega. Razlika obstoja edinele v mehanični obdelavi in v aparaturah. Naši znanstveni raziskovalci so izdelali vrsto predlogov, ki so bili novi celo za ameriške inženirje. Prehiti smo ameriško tehniko tudi v nekaterih gradbenih metodah.

Govoriti o ameriških mestih kot o nekaki celoti in zaključiti skupnosti je povsem nemogoče. Njih oblika je zelo raznolika. Skoro v vsakem mestu je svojstven zamorski »geto«, kjer žive samo zamorci. To so drugorazredni okraj, ter je že pravilo, da so mnogo bolj umazani in veliko slabše zgrajeni. Tem je podoben tudi zamorski Harlem v New Yorku in okraj Črncev v Washingtonu ter Chicagu. Čikaški okraj bede, ki se razprostira vzdolž nadlanske železniške proge, t. j. železnice napeljene preko hiš, učinkujejo porazno po svoji zapuščeni, umazani in revni.

8 mesecev v Ameriki

M. N. Šestakov

Bliža se velika gospodarska kriza

Trenutno preživlja Amerika obdobje takojenovanega »buma«, kajti vojna je ponovno obojati deželo. Zaradi tega vlada ojačeno povpraševanje po kar najrazličnejših predmetih, posebno pa takih, ki jih v sedanji vojni niso izdelovali. Tako je na primer v New Yorku težko kupiti električne hladilne omare in sesalce prahu, a do avtomobila priti je skoro nemogoče. Opazovali smo, kako so tisoči Amerikancev dan za dnem drli v prodajalne in jih zapušali natovorjeni z zaviti.

Tako je zunanje lice ameriškega »buma«. Vendar pa se v tem nakupovanju odraža nezaupanje v prihodnji dan, nezaupanje v stalnost življenja v Ameriki z vsakim dnem dražje. Bili smo prič, kako so skale cene raznemu blagu, zlasti pa hrani, in poskočile za 25-30%. V času, ko smo bivali v Združenih Državah se je podražilo mleko, jajca, meso. Delavci in uslužbenci so se pri toževali, da postaja zanje meso nedosegljiva razkošnost, pravi luksuz. Med predelavci mesa in vlado se je razvila borba, ki je značilna za sedanji položaj v Ameriki. Še po iniciativi rankega Roosevelta je vlada vpeljala strogo nadzorstvo nad cenami vseh mesnih izdelkov. Industriji čikaških klavnic in mesnih podjetij, ki so dobavljali in prodajali meso, so leta 1946 uprizorili organiziran boj kot teh cen. Zaradi tega je meso izginelo s trga. Gospodinjje so se začele postavljati v vrsto pred mesničarji že po dveh po polnoči, dočim so se med tem časom kopičile v skladiščih na nezavrnjen način zaloge mesa. Javno pred našimi očmi se je odigrala ta spopad med vlado in koncerni mesne industrije, dokler niso končno zmagali poslednji. Nadzorstvo nad cenami je bilo ukinjeno in cene so zelo poskočile. Na mah se je tako znižala kupna moč prislužka delavnega človeka.

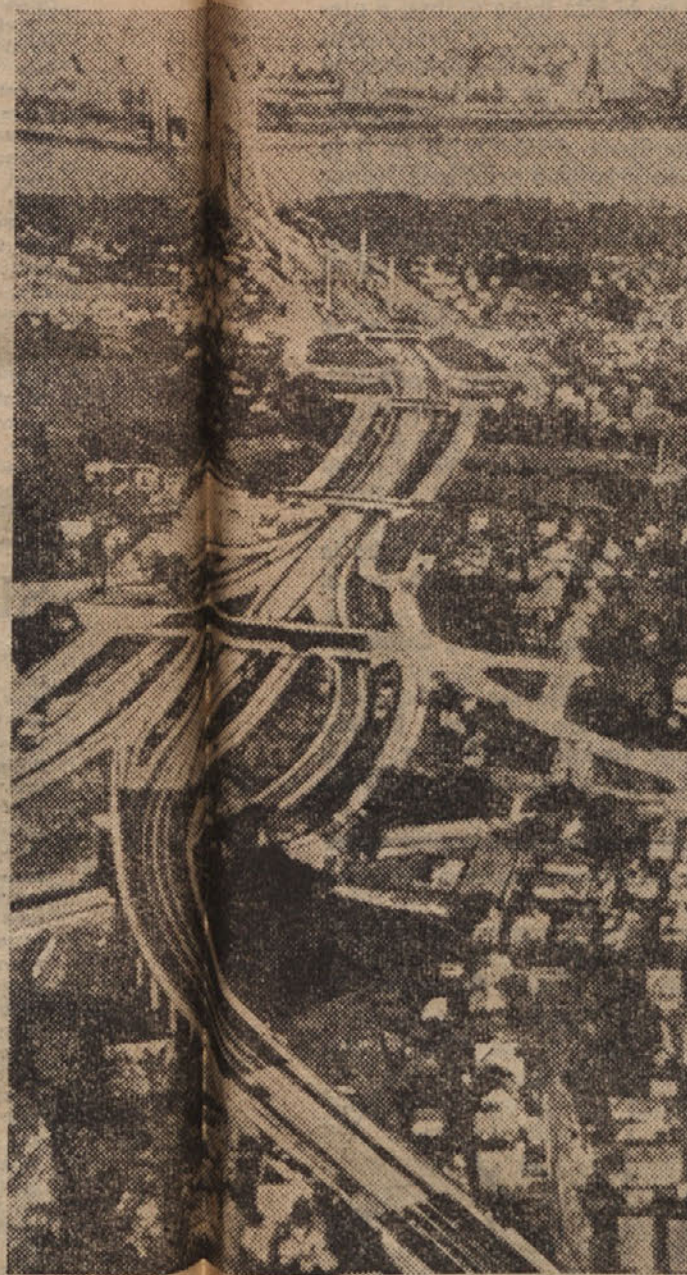
Vzporedno z naraščanjem cen doživlja Amerika tudi nenehni val stavk. Te so si druga drugi sledile ves čas našega tamošnjega bivanja: Ko so stavkali rudarji v premogovnikih, se je to hipoma občutilo v življenju mest, začeli so zapirati tovarne, razsvetljava mnogih ulic se je znatno omejila ali celo prekinila, skrčilo se je število kinematografov, zamrle so pestre električne reklame. Toda čim so obnovili delo rudarji, so stopili v stavko železničarji: ustavljali so se vlaki, prenehali je dovoz blaga. Nato so stavkali pristanski delavci, šoferji in tovarniki. Kot sad te borbe so delavci redno uspeeli doseči povišanje plač, toda to je bil samo videz, kajti cene so kaj začele ponovno naraščati.

O »razbojnikih peresa«

Nemogoče je preiti brez omenbe ameriškega tiska, o njenih časopisih, o Hearstu in Mac Cormiku. Edino s tem, da smo prebivali v Ameriki, smo v vsej jasnosti doimeli izraz »razbojnikih peresa«. Iz dneva v dan so dnevniki New Yorka, Chicaga, Filadelfije, Los Angelesa izlivali klevete na račun Sovjetske Zveze. Amerikansko časopisje je polno neštevilnih opazk o malenkostnih do-

godkih, ki odvajajo od resnih življenjskih vprašanj. Pogostokrat se spominjamo nekega novinarja. Ta se je

od resnih življenjskih vprašanj. Pogostokrat se spominjamo nekega novinarja. Ta se je

POGLED NA NAJBOLJ PROMETNI DEL NEW YORKA

Posebne pravice

Angleži se zlasti svojih tradicij. Vkljub družbenemu napredku se ne upa njihove dostojne starih pravic, posebno če se posledica zgodovinskih dejanj. Skoraj vsaka družina visokega plemena ima pravice, potrjene s posebnim odlokom, ki so večkrat zelo velike, katerih se pa vsi trdno drže.

Naj navedemo nekaj primerov, Lord Forester, de Courcy in baron Kinsale smejo biti pokriti v navzočno-

sti kralja. Newcastelski vojvoda sme ob kronanju darovati ali kralju ali kraljici desno rokavico in podpirati kraljevo roko, ko drži žezlo. Northumberlandski vojvodi smejo biti pokopani v westminsterski opatiji. Člani Beaufortske vojvodske rodbine smejo ustavljati na majhni postaji Badmingtonu vsak vlak, tudi ekspresni. Tam blizu ima namreč rodbina svoje posestvo. Mejni grof Owen Monbray sme sam imenovati newportskega župana. Norfolkkega vojvo-

do sme kadar koli spremljati vojaška straža kirasirjev, Athollskega vojvodo pa straža 100 mož. To pravico uporablja sedanji vojvoda v polni meri. To njegovo stražo sestavljajo vojaki, najmanj dva metra visoki. Ta rodbina ima še posebno pravico: če bi bil kak član radi hudodelstva kdaj obsojen na smrt, mora stati krvavi oder, pa katerem se vrši obglavljenje, najmanj 10 m višje kot stoji odri za navadne, neplemenitaške hude-

Kako se vedejo običajni Amerikanci napram Sovjetski Zvezi in ruskim ljudem? Pri nas, v Rusiji, se je ustalo prepričanje, da se ameriški narod zanimal za življenje v naši deželi in hoče živeti v prijateljstvu z nami. In res, ogromna večina ljudi, s katerimi smo se srečali, so se iskreno trudili biti nam na uslugo. Navedel bom samo besede glavnega inženirja vodovoda enega izmed obiskanih vlemest, znanega strokovnjaka, ki nam je doslovno dejal:

»Sanjarim, da bi, četudi na starost, odpotoval v Rusijo in videl Moskvo. In jaz bom to dosegel, naj stane kar koli. Vi imate Stalina — in to je za vašo deželo velika sreča«.

Prilajajo nam v spomin srečanja z visokimi strokovnjaki, s profesorjem Volmannom, ministrom Bayilom, katerega ime je poznano vsem vodovodnim strokovnjakom po svetu. Spoznal sem, da so nam ti ljudje šli rade volje na roko in se trudili nam v vsem pomagati. Obiskal sem tudi doktorja Rudolfa, visoko avtoriteto v ZDA na področju sanitarne tehnike. Ta je pustil v nemar vsa svoja ostala dela in nas dva dni vodil okoli in nas seznanjal z ameriškim novostmi. Potem je obširno in vstranjsko presojal, kako bi bilo najpripravnejše sestaviti poročilo o ameriški sanitarni tehniki, namenjeno moskovskim inženirjem, h kateremu je mnogo pripomogel s svojimi dragocenimi nasveti.

Bila pa so tudi razna druga srečanja, ki so pustila neizbrisno razo v mojem spominu. Tako sem na primer srečal v vlakcu Los Angeles-Chicago potnika, ki me je nagovoril po ruski. Smatrali smo, da mora biti ruski emigrant. Izkazalo pa se je, da je bil pred nam prišten Amerikaneec, ki se je pripravil na diplomatsko razpravo in se odločil izvesti jo v rusčini. V njegovih rokah sem opazil rusko slovnico iz založbe Akademije ved SSSR.

Ko smo zapuščali Ameriko, smo bili prepričani, da Amerikanci žele in hočejo živeti v prijateljstvu s sovjetskimi narodom, trdnije kakor kdajkoli poprej.

ČUDAK vseh ČUDAKOV

Najboljše gosli na svetu so izdelovale v 16., 17. in 18. stoletju v Cremonini tri družine: Amati, Guarneri in Stradivari. V tesni zvezi s temi goslimi je italijanski krošnjar Tarisio. Ta je potoval po vsem svetu s culo na hrbtu. Nabiral je gosli. Stara glasbila so bila njegovo veselje, njegova strast. V stare gosli je bil naravnost zaljubljen. Na potovanju je gosli popravil, kupoval in zamenjal. Obiskoval je graščine in samostane. Imel je nekaj cenjenih gosli s seboj. Če so mu dali kake gosli v popravilo, jih je spretno zamenjal s svojimi manj vrednimi, če so bile mojstrsko delo.

Pred več kot sto leti je stopil Tarisio v Parizu v slavno trgovino z goslimi, ki ji je bil lastnik Vuillemin. Tarisio je prihajal iz Italije in je nosil s seboj polno vrečo gosli. Hotel jih je prodati. Vuillemin je takoj spoznal vrednost gosli in jih kupil. Toda to so bile gosli se le druge kakovosti. Najboljše gosli je hranil Tarisio zase, čul jih je ko skupih svojih zlatov. Z izkupitkom bi bil lahko Tarisio udobno živel do svoje smrti, toda moral je po svetu. Zaslovel je kaj kmalu kot najboljši poznavalec tega glasbila.

V Milanu je preživel zadnja leta v podstrešju stare hiše v neki zamazani ulici. Ker ga niso videli sosedje, je nekaj dni, je policija vdrla v podstrešje. Na umazani postelji je ležal Tarisio mrtve. Bilo je leta 1854. V podstrešju je bil nepopisen nered, povsod gosli, na mizi, na zidovih, s tramov so visele, na stoli, v omari, pod posteljo — nešteto mojstrskih gosli. Najdragocenejša zbirka, ki je bila kdaj na tem svetu. Vuillemin, pariški trgovec, je takoj prišel in popkupil od dedičev vso zalogo. Dvoje gosli — bile so najboljše — je imel čudak skrite v siromašni kmečki kočji, in sicer v stari, majavi, skoraj polomljeni omari. Ene gosli so bile Guarnerijeve, druge Stradivarijeve in te so nosile ime »Mesija« in so svetovno znane. Ko je te gosli Stradivari dočkal, se ni mogel ločiti od njih. Vuillemin jih je hranil v posebni stekleni omari in jih je zapustil svojemu zetu Alardu. Sto let so ostale te gosli neme. Nihče ni nanje igral. Sele Alard jih je hotel slati. Povabil je izbrano družbo in izbral violinist je zaigral nanje. Glas je bil mil, mehak, vabljiv, nepopisen. Poslušalcem se je zdelo, da slišijo angelsko petje, s čimer so pa le izrazito poudarjali nepopojljivo zvočnost in barvitost teh edinstvenih gosli.

To je zgodba o čudaku, ki mu pa mora biti svet hvaležen, saj je odkril mnogo mojstrskih gosli po svetu, rešil jih gotovo okvare, če ne že prežgane konca in jih ohranil cloveštvu.

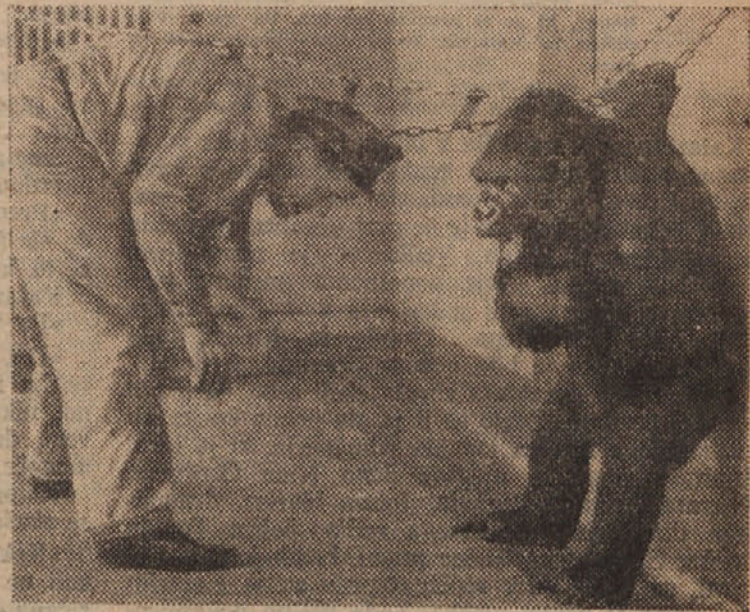
Otak brez bacilov

Novaja Zemlja v Severnem Lednem morju je otok brez bacilov. Ne v zraku, ne v vodi, ne v trupu ubitih živali ni nobenega bacila. Surovo meso ostane, kakor se je dognalo, osem mesecev sveže, ne da bi začelo gniti. To je ugotovila ruska ekspedicija. Zaradi teh prednosti mislijo zgraditi na tem otoku sanatorij za jetične.

Makoko

Življenje mlade gorile v ujetništvu

V ZOOLOŠKI VRT BRONX V NEW YORKU SO PRIVEDLI OPICO MAKOKO, KI IMA DANES 6 LET. RAZVIJALA SE JE NORMALNO IN ZNANSTVENI ZOOLOŠKI INSTITUT ZDA JE NAROČIL NEKEMU FILMSKEMU OPERATERJU, DA JE SNIMAL RAZNE DOBE NJENEGA RAZVOJA.

MAKOKO, ŠESTLETNA GORILA NE RAZUME SALE...

IN SE ZGRABI S SVOJIM ČUVAJEM KLJUB RAZLIKI V LETIH JE BORBA ENAKA. MAKOKO IN NJEN ČUVAJ STA ISTE KATEGORIJE, NAMREČ TEŽKE.

GOSPA Z NAGELJNI

ROMAN CRONINA

4

V neki galeriji v Londonu je na dražbi umetniških del vzbujala največjo pozornost slika „Gospa z nageljni“. Med kupci je zmagała Katarina Lorimer, lepa ženska 35-ih let.

Katarina je vodila trgovino „Antika“ in bila slavna kot strokovnjakinja v vseh vprašanih dekorativne umetnosti in slikarstva. Imela je mater, kateri je uredila vilo izven Londona, in nečakinjo Nancy, ki se je pravkar zaročila. Po smrti svoje sestre je Katarina nadomeščala svoji nečakinji mater.

Ko se je Nancy vrnila v London, je povabila Katarino, da ji predstavi svojega zaročenca Chrisa.

Katarina se je napotila k bifeju in se usedla v naslanjač blizu krožnika s kruhki, obloženimi s kaviarjem. Preveč je bila preudarna, da bi se takoj spustila v pogovor. Raje se je še prej nekoliko pomudila ob vabljenih slaščicah. Vedla se ji je, da pozna enega ali dva, mladega igralca Davida Almonerja, ki je igral šekspirske vloge in njegovo ženo Nino Georgers, fotografa Arnolda Rigbyja, Johna Harisa, dramatskega direktorja londonskega radia, potem Tonyja Ulricka, čigar humoristične pesmi, ki jih je sam ilustriral, so imele velik uspeh, čeprav so se Katarini sami zdele še precej plehke. Toda večina povabljenec je ni spominjala ničesar. Popila je kozarec šampanjca in počasi pojedla svoj sendvič. Bife je bil odlični. Ne da bi hotela priznati, je cenila te poslastice toliko bolj, kolikor si jih na splošno sama ni mogla privoščiti. Neprehoma so prihajali novi gostje. David Chesham, pisec »Mesečne noči v Arkadiji«, dela, v katerem bi morala Nancy dobiti svojo vlogo, je vstopil malo prej kot Sam Bertram, slavni Berti, ki je zasenčeval vse ostale prireditelje predstav. Nancy je sprejela oba z glasnim veseljem. Bertram je pozdravil Katarino z majhno kretnjo, ki je razodevala njuno veliko medsebojno prijateljstvo in ki je napovedovala, da ji bo kmalu delal družbo. Odgovorila mu je s smehljajem. Poznala je Bertija že dokaj let, često mu je debavljala potrebne dekoracije za oder, cenila je njegovo močno naravo in prisrčnost pristnega škota.

Hrup je čedalje bolj naraščal. V sredi gneče je Ulrick deklamiral eno izmed svojih pesnitev, dočim je Nina Georgers pri klavirju improvizirala humoristično spremljavo. Katarina se je že začela dolgočasiti, ko je nenadoma zaslišala ob sebi glas, ki se je jasno ločil od vseh ostalih po svojem ameriškem poudarku.

»Zdi se mi, da sva midva tukaj še edina pametna človeka.«

Obrnila se je iznenadena. Vitek in nekoliko bled človek je stal poleg nje brezbrizno, z rokami v žepih, in odgovarjal je na njen vprašujoči pogled z nasmehom, polnim prevejanosti. Bil je temnopolt in lepe

rasti; imeti je moral kakih pet in trideset let. Zgornjo, skoraj dolgo ustnico mu je sekala tenka, bela brazgotina, ki je dajala njegovemu obrazu izraz trmoglavosti in hladnosti. Mirna samozavest, ki je prodirala iz njegovih besed, ni bila Katarini všeč.

»Prav midva?« je vprašala in lahno dvignila obrvi.

»Razen, če vam mogoče to ne prija,« je odvrnil.

»V tem primeru bi bili torej vi tukaj edini in zadnji predstavnik pametnega in potrpežljivega človeštva...«

Smejal se je in lahno veselje se je razprostrlo med brazdami okoli njegovih oči.

»Premagali ste me, gospodična Lorimer. Zdi se mi, da ste še bolj duhovita kot mi je povedala Nancy. In že to, kolikor je povedala Nancy, ni malo.«

Katarina je osupnila.

»Pa vendar niste vi...«

»Da, da! Prav jaz!« je dejal on in se priklonil s suhim nasmeškom. »Prav Chris Madden sem! No, no, nikar ne delajte tako strogega obraza! Dobro vem, da nisem vreden Nancy, toda storil bom vse mogoče, da postanem.«

Katarina je mehanično stisnila ponujeno roko in se skušala obvladati.

»Kako sem prismojena!« je vzkliknila. »Toda nikoli ne bi bila mislila, da bo Nancy poročila Američana.«

»Seveda,« je pripomnil Madden z istim mirnim glasom, »jaz pa ne bi bil nikdar mislil, da se bom oženil z Angležinjo.«

Katarina si je morala priznati, da tak odgovor ni bil povsem nezaslužen. Zardela je in ga bežno opazovala.

On pa je zelo hladnokrvno in neprisljano nadaljeval:

»Da, vidite! Vse se dogaja prav nasprotno od tega, kar bi človek pričakoval. Ko sem v Nici naletel na Nancy (moj Bog, nikdar ne bom pozabil tistega trenutka: bilo je krasno sonce, nič podobnega tej vaši megli, gospodična Lorimer), sem izgubil glavo.«

Nekoliko se je obotavljal, nakar se je zopet zbral.

»No da,« je dodal, »dogodilo se je potem med nama to, kar se že od Adama in Eve sem vedno dogaja v takih primerih.«

»Kar prava idila torej?«

Ton, v katerem je govoril in ki bi naj bil neke vrste izjava, je bil tako malo prepričljiv, da je Katarina položila v svoj odgovor občutek dvoma in sovražnosti. Morda je bila malce ljubosumna na Maddena. In spet ga je premerila s pogledom. To je bil drugi izpit, še bolj strog od prvega. Njegova obleka je ni prav nič spominjala na eleganco West-Enda in perilo je bilo vse prej kot novo. Katarinine oči so se poostrele. V njej se je zopet zbudila vsa zaskrbljenost za Nancy.

»In kaj ste počeli v Nici, gospod Madden?«

»No, užival sem nekoliko počitnic, prvič po mnogem času. Obiskal sem Rim, Firence in Benetke in nenadoma me je zgrabila želja po Franciji. Od konca vojne je nisem več videl. Kar precej let, ali ne? In kako hitro so minila!«

»Seveda,« je dejala Katarina z nebriznostjo, »čas nas vedno vara. Nameravate ostati dlje časa tukaj, gospod Madden?«

»To je odvisno od Nancy, gospodična Lorimer. Najljubše bi mi bilo, da bi se midva čimprej poročila. Toda ona je sedaj tako zaposlena s svojim gledališčem. Njena nova vloga ji daje precej opravka. Prva predstava se mora vršiti čez petnajst dni v Manchesteru in dnevi ji minevajo med vajami in pripravi. Dokler bo vse to trajalo, bom jaz ostal v njeni bližini. Potem bom pa skušal pregovoriti jo, da se odpravi z menoj v Ameriko.«

»Ali se vam ne zdi to nekoliko prenapleno?« Katarina se je hladno nasmehnila. »Mi vsi ljubimo Nancy. In kar se mene tiče, sem silno navezana nanjo.«

»O, vem, vem,« jo je prekinil Madden. »Nancy mi je pripovedovala mnogo o vas. Bili ste v resnici občudovanja vredna ž njo.«

»Poslušajte! Mislite si o tem, kar vam bom dejala, kakor se vam zdi, toda Nancyina sreča je zame vse. Po vsem tem boste torej razumeli, kako naravno je, da želim vedeti kaj o človeku, ki si jo bo prisvojil.«

Njegov obraz je dobil trd izraz.

»Na razpolago sem vam,« je odgovoril.

Nastal je trenutek molka. Katarina je odvrnila svoje oči drugam, kajti čutila je, da je njena živahnost mogoče užalila Maddena in istočasno si je očitala svojo nestrpnost. Toda — se je nervozno izpraševala — kako naj bi se drugače obnašala? Malo je bila jezna na Nancy, ker ji je stvar tako prikrivala. Pričakovala je, da bo našla čisto drugačnega človeka: človeka, ob katerem ne bi bilo treba ugibati o njegovem življenju in mislih. Ta tujec, ta malomarni Američan, ki si jo je hotel tako nalahko pridobiti, jo je navdajal, če že ne z antipatijo, pa z neke vrste nezauznanostjo, katero bi morala nečakinji v dobro odstraniti. Ko je bila zatopljen v take misli in ji je bilo neugodno ob njem, se je končno približala Nancy z žarečim nasmehom.

»Zadovoljna sem, ko vidim, da se že poznata. In sedaj, ko veš najhujše, kaj misliš o njem? Je ali ni grozen?«

Madden je gledal Nancy in njegov obraz se je zopet razživel.

»Zares se bojim, da se ji zdim grozen. Toda najbolj čudno je to, da jaz nisem pričakoval, da bo gospodična Lorimer tako mlada in ljubka, ona s svoje strani pa ni pričakovala, da bo imela opravka s takim neotesancem. Povedati ti moram, da midva še nisva nehala s svojo razpravo.«

»Silno ponosna je,« je dejala Nancy, »toda ko jo človek bolje spozna, uvidi, da ni tako strašna, kot bi se rada pokazala.«

Katarina se je prisiljeno nasmehnila. Čutila se je živčno izžrpana.

»V resnici, draga,« je nadaljevala Nancy, »želim, da bi se ti s Chrisom dobro razumela. Ne boš verjela, toda ko ga bolje spoznaš, pridobi v tvojih očeh. Prepričala se boš, če bomo šli v soboto v Wimbledon.«

JACK LONDON: KRIŠTOF DIMAČ

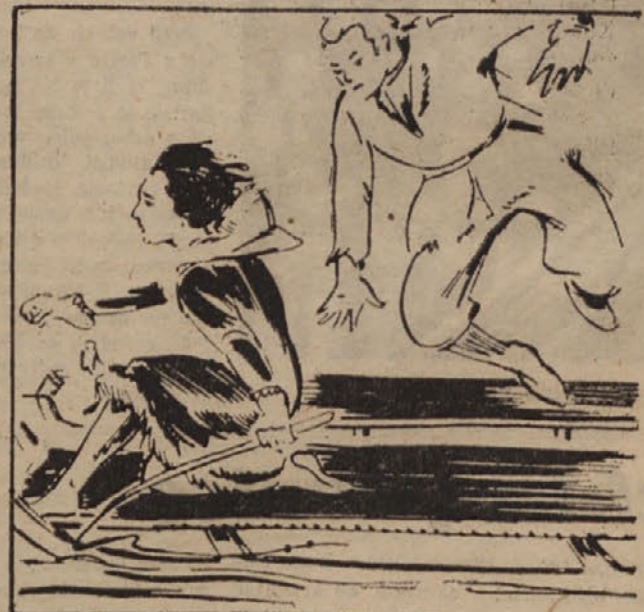
PRIREDIL IN NARISAL: MILKO BAMBIČ

Veliki Olaf je poskušal pognati se naprej in je z mojstrsko roko osrčil svoje pse k večji hitrosti. Toda Dimač se ga je držal kot klop. Pol milje daleč so vse tri sani drvele tako blizu skupaj, da so se kar zadevale. Razmeroma široka ledena gladina se je začela zoževati. »Sedaj ali pa bo prepozno«, si je dejal Olaf in je v hipu, ko so se mu približale nove sani, planil nanje. Komaj jih je začutil pod seboj, že je pokleknil in odvezl bič vozniku. Psi so vidno potegnili sani, in prehiteli Dimačeve za pičel meter. Še nekaj metrov in zavozil je prvi v tesno gaz. Rešeni!

Dimač je stisnil zobe in sledil Olafa kakor senca, pa naj je ta gonil in priganjal kakor je hotel. Niti ena prejšnjih vpreg ne bi bila kos tej morilni naglici sveže Olafove vprege. Edino ti pal, s katerimi je Dimač skupaj vlačil, jedel in spal, so bili voljni žrtvovati se zanj do poslednjega diha. In ko se je začel približevati Dawsonu, je vendar opazil, da vrle živali pešajo. Med burnim vzpodbujanjem množice je z grenkobo gledal, kako zaostaja: decimeter za decimetrom, meter za metrom, dva, tri.

37 Nenadoma je hrup navdušenja zadonel silneje. Dimač se je ogledal naokrog in zapazil, da se mu z nenavadno naglico bliža vprega krasnih živali, ki jih je gonila Joy Gastelova. Kmalu je vozila poleg njega in mu zaklicala: »Preskočite!«

Joyne sani so se nevarno zazibale, ko je nanje priletel Dimač. Toda dekle ni omahnilo.

»Kadar ga bova dohitela,« mu je zaklicala čez rame, »izgine!«

V kratkem sta obe vpregi že dirjali vtrje. Polagoma pa je Olaf jel zaostajati ped za pedjo.

Spijanski roman

DVOBOJ

ŠEJNIN

5

Leontjev se je vozil v Moskvo k preizkušnji topa, ki ga je sam sestavil. V vlakcu se je seznanil z dvema sopotnicama: prva se mu je predstavila kot Marija Sergejevna, žena profesorja Zubova, druga je bila Natalja Mihajlovna, žena nekega moskovskega zdravnika. Preizkušnja topa je silajno uspela. Obšel pa je Leontjeva nemir, ko je zvedel, da je žena Zubova že pred leti umrla.

V Sofiji sta se sestala nemška vohuna: romunski veletrgovec Petronescu in lastnik kino-gledališča priletni Popandopulo. Petronescu je dejal, da morata najti nekega ruskega izumitelja.

Leontjev je dobil poziv na fronto, da ugotovi bojno svojstvo topa. O njegovem odhodu je Marija Sergejevna takoj brzojavila preko Sofije in Bukarešte oddelku nemške obveščevalne službe. Načelnik oddelka ni bil s poročilom zadovoljen, ker ni zvedel za rajon fronte, kamor je Leontjev odpotoval. Leontjeva je sprejel polkovnik Sviridov. Vse priprave za poseg L-2 v boj so bile že končane.

30 kilometrov od Smolenska so Nemci zasedli neko graščino in ustanovili v njej vohunsko šolo.

Zvečer, ko se stemnilo, so jih prepeljali z avtomobili na fronto, od tam pa so jih na razne načine in po raznih poteh spravili v sovjetsko zaledje.

Ves ta zamotan stroj, ves ta »kombinat« je vodil neki von Kraschke, ki je v daljnem letu 1915, v samem začetku svoje življenjske poti, tako krivično ravnal s Popandopulom in Petronescem, ki sta se pa tedaj docela drugače imenovala.

Tukaj, v graščini pri Smolensku, je von Kraschke ustanovil štab nemške obveščevalne službe. On sam je vodil delovanje vohunov, diverzantov in rušilcev na tem odseku fronte. Sedež in delo tega štaba sta bila skrbno prikrita.

Tu so bili spočeti, izdelani in pripravljeni najbolj »delikatni« načrti in ukrepi nemške obveščevalne službe in propagande, tu so izbirali in dokončno izučili nove »kadre«, tu so na mig režiserske rolice iz Berlina ustvarili najbolj efektne uprizoritve in izdelovali »neovržne dokaze«.

V stolpu glavnega poslopja je noč in dan delala radijska postaja, ki je prejela šifrirane ukaze, oddajala zbrana poročila in bila sploh v neprestani zvezi z Berlinom.

Von Kraschke, visok, mršav, nekoliko ključen človek v športni obleki, s tresočimi se ustnicami in steklenimi očmi, je begal po sobah, po podzemeljskih hodnikih in gospodarskih poslopih, spraševal, ukazoval, kazal, zmerjal, hvalil, naganjal, in ves ta zamotan stroj se je vrtil pod njegovim hladnim, prodornim pogledom brezšumno in točno. Ponoči je stroj počival in hiša je spala. Samo radijska postaja ni prekinila dela. Niti žarek luči ni prodril skozi gosto zastrta okna. Iz parka ni bilo slišati vpitja rjavolasca. V paviljonih in prizidkih so mirno spali »tečajniki«. Dnevno vrvenje na graščini je zamrlo. In tedaj je von Kraschke šel na svoj nočni izprehod. Komaj slišno so škripali debeli podplati njegovih športnih čevljev, ko je obhodil vsa graščinska poslopja in se napotil nato v park dihat sveži jesenski zrak.

Minil je dan mrzličnega dnevnega dela. Zdaj je bilo treba nekaj za dušo. Gospod von Kraschke je znal združiti prijetno s koristnim, zabavo z delom. Njegove zabave so bile takšne kakor njegovo življenje, to je nenavadne.

Vrnil se je v hišo in skozi skrivna vrata šel v družinsko obokano grobnico knezov Belokopitovcev, od koder se je splazil v najskrivnejše zatočišče hiše. Tam so se ponoči vršila »zasliševanja«. V zaprtih avtomobilih so pripeljali semkaj ranjence s fronte ali sovjetske oficirje in borce, ki so po naključju padli v ujetništvo in ki so se branili izdati vojne tajnosti, ker niso hoteli postati izdajalci svoje domovine.

Tukaj se je sprostila fantazija gospoda von Kraschkeja. In tu se je odpočil, kakor je treba!

Proti jutru je von Kraschke štopal navzgor v svoje stanovanje ves posinela obraz od silnih občutkov, z visečo čeljustjo in blodečimi očmi. V sobi si je dolgo umival roke, nato se je slekel in legel v posteljo.

Takšen je bil novi gospodar stare graščine pri Smolensku.

Nepričakovani nalog berlinskega oblastva glede inženirja Leontjeva je silno vznemiril gospoda von Kraschkeja. Nalog je prišel ob svitu, ko je Kraschke že spal. Toda morali so ga zbuditi: v šifrirani poslanici je stalo, da mu morajo takoj izročiti.

Ko je radiotelegrafist zbudil spečega Kraschkeja,

je ta sedel v postelji, si otrl oči, iztegnil tanke, z rjavimi dlakami porasle noge in se ustavil z zaspalimi očmi na radiotelegrafistu.

— Oprostite, nujna brzojavka, — je rekel radiotelegrafist.

Kraschke je vzel list. Čim dlje je čital brzojavko, tem bolj ga je mineval spanec.

»Po prejetih zanesljivih podatkih je odpotoval na neki odsek vaše fronte inženir Leontjev, izumitelj novega topa, ki je za nas velikega pomena. Odhod Leontjeva na fronto je bržčas v zvezi s preizkušnjo nekoliko kosov tega topa na fronti. Izum kakor tudi izumitelja imamo že davno na vidiku. Položaj je tak, da nam nalaga, polastiti se Leontjeva živega za vsako ceno. Zato je nujno potrebno točno ugotoviti, kje je njegovo bivališče, nakar bo izvršena bojna operacija proti skupini, v kateri je Leontjev, z namenom, da jo obkolimo in zajamemo.«

Nemudoma mobilizirajte vse mogoče sile, da do- nemariti ostale naloge.

Priobčujemo vam znane nam podatke. Leontjev se je odpeljal iz Moskve 5. aprila z avtomobilom znamke »Willis« št. 1012. Leontjev je oblečen v rjav vojaški krov brez vsakih razlikovalnih znakov. Fotografski, pred tremi leti napravljeni posnetek Leontjeva, vam dostavi zjutraj letalo.«

Von Kraschke je trikrat prebral brzojavko. Spanec ga je minil, kakor bi mignil. Naglo se je oblekel. Nekaj minut pozneje so bili vsi radijski oddajniki »kombinata« zvezani z agenturo, ki so jo bili premestili onkraj frontne črte.

V naglici so zbrali kakšnih petnajst ljudi, jim dali posebna navodila ter jih prepeljali tik do frontne črte, da jih prenesejo preko črte.

— Bojim se, — je rekel Kraschke svojemu najbližjemu sodelavcu, — da bomo v kratkem še pre- dobro vedeli, na katerem mestu je Leontjev. Bržčas nam bo to razodel njegov izum.

Takrat je imel Kraschke prav. In v resnici, topovi inženirja Leontjeva so izpregovorili, še preden je utegnili Kraschkejeva agentura dognati, kje je izumiteljevo bivališče.

To se je zgodilo okrog šeste zjutraj. General Stange, ki je poveljeval na nekem odseku fronte, je poklical po telefonu z bojnega polja gospoda Kraschkeja.

— Gospod Kraschke počiva, — je odgovoril de- žurni oficir.

— Nemudoma ga prebudite! — je zapil Stange. Kraschkeja so prebudili in on je stopil k telefonu.

General Stange je mogel komaj dihati od razburjenja, ko je sporočal, da se je točno ob petih zjutraj začelo obstreljevanje s sovjetske strani iz topov neke nepoznane konstrukcije.

— Saj veste, da sem star vojak, — je vpil Stange, — toda to, kar se zdaj godi, je nekaj neverjetnega! To je fantastično!

General Stange je še povedal, da je prosil za oja-

čenja, a kar je glavno, je predlagal masovni letalski napad na ta odsek, od koder so streljali novi topovi. Moralno razpoloženje njegovih vojakov je porazno upadlo.

— To je torej, — je pomislil Kraschke, — posetni listek tega Leontjeva.

Nemudoma je brzojavil gestapu mesto, kjer je bilo bivališče Leontjeva. Od tam so brez obotavljanja dali ukaz in k odseku generala Stangeja so hiteli veliki rezervni tanki, težka artilerija in letala. Sklenili so obiti odsek od dveh strani za vsako ceno, vreči v zaledje sovjetske fronte močno skupino padalcev, se nato navidezno umakniti in tako privabiti v globino nemške obrambne črte dele sovjetske vojske in na ta način popolnoma obkoliti ves rajon.

— Za vsako ceno skušajte Leontjeva ujeti! — je histerično vpil glas komande.

— Obkolitev začnite na tistem odseku, kjer je Leontjev!

Lirična pevka

Nekaj dni po odhodu Leontjeva na fronto je Marija Sergejevna Zubova, žena profesorja iz Lenin- grada, zapustila hotel »Moskva«. V odjavi je napisala, da se vrača v mesto Čeljabinsk, od koder je prišla v prestolnico.

Dobrodušna starka je plačala račun, se poslovila od dežurnega upravnika in stopila iz veže hotela ven z majhno pošto torbo, staromodnim dežnikom in večno mrežo za nakup živil.

Ko je zavila za vogal, je stopila v podzemeljsko železnico in se odpeljala v Sokolnike, kjer se je sestala z Nataljo Mihajlovno, s tisto mlado žensko, s katero sta skupaj potovali v Moskvo.

Od postaje podzemeljske železnice sta se napotili peš do neke stare lesene hišice, kakršne še danes nahajamo na robu Moskve. Natalja Mihajlovna je pozvonila. Vrata je odprla starka, ki je molče spustila gostji v hišo. Obiskovalki sta stopili v obednico, v kateri ni bilo nikogar. Marija Sergejevna je sedla v starinski naslanjač in pričakujoč pogledala Nataljo Mihajlovno.

— Prejela sem nalog, naj grem na fronto iskat Leontjeva, — je zardela Natalja Mihajlovna. Na-

pravila sem prijavo na komitet odrskih igralcev. Ob- ljubili so mi, da me bodo odpravili s prvo brigado,

— Tu je vse stvar naključja, — je zamišljeno rekla Marija Sergejevna. — Morda ga tudi najdeš po naključju. Če je pa nalog, moraš iti. Saj veš, dra- ga, tu ni ugovarjanja...

Natalja Mihajlovna je molče kadila in bila je še bolj bleda kakor po navadi. Nato je stopila tik k Mariji Sergejevni in tiho rekla:

— No, in kaj potem? Če ga najdem, ali me bodo pustili mirno živeti? Moj bog, kako mi je vse to om- zelo!... Spočetka so vendar govorili, da bo ostalo

samo pri eni nalogi... Ne morem več, razumíš, ne morem več!... Nimam več moči!... Vsako noč se mi zdi, da so prišli pome. Kadar koli gre tod mimo kakšen avtomobil, se vsa tresem... Včasih se mi zdi, da bom zblaznela in da je boljše, če se končam...

Zajokala je. Marija Sergejevna je gledala, kako ji trepečejo ramena, kako ihti in drhti.

— Nehaj, — je rekla naposled, — kaj bi jokala. Ti si še mlada, vse življenje je še pred teboj. Jaz sem pa že vse preživela. Meni še solze niso ostale. Tudi jaz sem nekoč jokala. Daj, da te rajši pripravim za na pot.

Dva dni pozneje je odpotovala na fronto brigada gledaliških igralcev, ki jo je organizirala Zveza de- lovnih umetnikov za frontne vojake. Z bri- gado je odpotovala tudi malo znana li- rična pevka Natalja Mihajlovna.

Po prvem ognjenem krstu njegovih topov je Leontjeva prevzel občutek velikega zado- ščenja. Bil je ponosen na svojega otroka. Istočasno pa ni nje- gov ustvarjajoči duh niti za hip zadremal. Že ga je imela nova misel — misel nove konstrukcije traku, ki je vozil naboje v skladiščni del topa. Brzo- strelnost bi se s tem povečala, delo topni- čarjev bi bilo olajšano.

Moderna ženska gimnastika

Tovarišica, ali hočeš na lahek način, le z malo volje ostati lepa in privlačna do skrajne meje možnosti? Kaj ne da hočeš? Preberi si natančno te vrstice, žrtvuj vsak dan vsaj pol ure telovadbi in še pozna leta se boš s hvalečnostjo spominjala teh nasvetov.

Kaj je lepota? Lepota je mladost in to si ohraniš le s smotrnim, vsestranskim gibanjem, da telo predčasno ne oslabi in se postara. Neusmiljeno orje čas na zunanosti in notranosti ženskega telesa, ki se ne neguje s smotrnim gibanjem. Vsak dan starosti se začrti na njenem licu, na oblikah njenega telesa, na vsaki njeni kretnji. Koža na licih se nagrbani in postane pepelnata zaradi slabega krvnega obtoka. Mišičje se prevleče s preobilico maščobe in izbriše vsako linijo telesa, ki postane težko in neokretno. Elastična hoja, izraz mladosti se umika trudnim korakom, katere spremlja težko dihanje pri najmanjšem naporu.

Le gibanje ohrani mladost telesa in z njo duha. Z gibanjem se pospešuje krvni obtok, organi so dobro prehranjeni s krvjo. Dobro hranjene mišice se okrepe, postanejo zaokrožene in dajejo vsemu telesu lepo obliko. Koža, dobro hranjena, ostane rožnata in napeta, z lahkoto se upira najboljšemu dokazu starosti — gubam.

Vse telo postane elastično, lahko gibljivo, kretnje lepe in harmonične. Takemu telesu ni mogoče prisoditi starosti, zdrava in rdeča barva znatno zmanjšuje vrsto let, elastična hoja še pozno jesen osvežuje.

Ni pa vsako gibanje primerno nežnemu ustroju ženskega telesa. Pretežno delo, ki čezmerno utruja, pretiran trening pri sportu običajno več škoduje kot koristi. Prevelik napor napravi obraz izmučen, žena dobi ostre, neženske poteze. Tudi tu je treba imeti zmernost; le pravilna menjava gibanja in počitka uspešno goji in razvija telo.

Ženska telovadba goji vaje, ki se sestoje iz neprisiljenih, popolnoma naravnih gibov, ki najekonomičneje izrabljajo moč mišice. Oglejmo si dihalne in lepodržne vaje, ki morajo biti vedno druge z drugimi povezane.

Dihanje je za človeka nujno potrebno, ker dovajamo z vdihanim zrakom organizmu kisik, z izdihom pa odvajamo strupene pline. Dihamo skozi nos z zaprtimi usti! Gibanje prilagodimo dihanju tako, da one gibe, ki razširjajo prsni koš, večemo z vdihom, one pa, ki prsni koš stiskajo, z izdihom. Zato se pri vsaki vaji vzravnamo med vdihom, upogibljemo pa med izdihom. Odmore med posameznimi vajami, ki so potrebni za trenuten počitek mišicja pa uporabljamo za opazovanje in kontrolo svojega dihanja. Ležemo na hrbet in se zamislimo v dihanje, s tem da zapremo oči. Roko položimo na trebuh, da se prepričamo, če se trebušna stena res dviga med izdihom in ne med vdihom, kar se nepravilno mnogokrat dogaja. Istovestno tudi zasledujemo vdih in izdih in primerjamo, kolikokrat je drugi daljši od prvega. Izvajamo gimnastične vaje na prostem ali pri odprtem oknu! Kot rečeno, vaje za dihanje so vedno združene z vajami za mišice.

V svojem vsakdanjem poklicu se žena kot uslužbenka ali gospodinja premo ali neenakomerno giblje. Zaradi tega nastanejo napake pri držbi telesa. Najbolje se to kaže v hrbtenici, ki je osrednjega telesa. Če je hrbtenica deformirana in jo hočemo popraviti, ali če je normalna in jo hočemo tako obdržati, moramo:

- hrbtenico gibati na vse strani, naprej, nazaj in v stran.
- sukati jo okrog njene navpične osi. Napake v hrbtenici so običajno preveliki zavoji. Te izravnamo s tem, da hrbtenico upogibljemo v nasprotno smer kot je ukrivljena.
- Če je hrbtenica v ledvičnem delu preveč upognjena, jo s približevanjem gornjega trupa h kolenom prav dobro popravimo. Težje je pri izravnavanju prsnega dela hrbtenice. To dosežemo z zmernim upogibanjem nazaj. Pri tem moramo paziti, da ne upogibamo hrbtenice v križnem, ampak res v prsnem delu.

Mnogo napak pri držbi pa tudi pri porodih

povzroča nepravilna lega medenice. Če je ta preveč nagnjena, pritiska drobovje, ki leži v njej, na trebušno steno in jo stalno nateza. Mišičje trebuha ohlapi in tako nastane povečan trebuh, največji strah vsake žene. To nepravilnost popravimo z vzravnavanjem hrbtenice, ker to dviga sprednji rob medenice, če je preveč nagnjena naprej.

Mišice, ki so tudi v mirovanju preveč napete, prisilimo, da popuste. To dosežemo s kroženjem, vihtenjem ali otresanjem.

Z vztrajnim delom in potrebno potrpežljivostjo popravljamo napake v svojem telesu, dokler ne dosežemo pravilne držbe in gibčnosti. S potrpežljivostjo pa si ohranimo tudi to, kar smo dosegli s svojim trudom.

Neizpolnjene male želje

Naše življenje je polno malenkosti. Veliki dogodki, veselje in žalostni, prihajajo k nam največkrat nepričakovano in brez našega posredovanja; male pa največkrat ustvarjamo sami, sami jim damo veselo ali žalostno obliko. Zelo malenkostni so večšji vzroki, s katerimi grenimo življenje sebi ali drugim.

Koliko takih malih neprijetnih dogodkov povzročajo, večšji ljubeci starši svojim otrokom, ko jim odklanjajo kakšne male nedolžne prošnje in želje in ko ne pomislijo, kako potrebna so otroška srca takih malih veselij. Nekateri starši so svojim otrokom pravi diktatorji. V njihovih rodbinah vlada skrajni totalitarizem! Vse mora biti tako kakor si zamisli oče in mati. Prav nič ni čudno, če si otroci iz takih družin žele proč od doma v samostojno življenje.

Pred kratkim se je zgodil v neki hiši sledeči primer: Šestnajstletna hčerka, izredno inteligentna, dobra, zelo občutljiva, s posebnim okusom in dojemanjem dogodkov, je dobila nov plašč. Novi plašč je bil v njenem življenju velik dogodek, saj je bil to prvi res nov plašč. Poleg tega pa so bili za njo še drugi mlajši otroci, ki so tudi terjali svoje od skromnega očetovega zaslužka. Glede kroja in blaga sta si bili slučajno mati in hčerka enaki misli, nista pa mogli spraviti v sklad svojih okusov glede ovratnika, žepov in gumbov. Hčerka je izrazila svojo željo, mati je predlagala svojo. Močna materina narava po uveljavljenju svojih zahtev je zmagala nad dobro in občutljivo hčerko, ki se je vdala brez upora in s tiho žalostjo v srečo. Na njenem plašču so bili ovratnik, žepi in gumbi taki, kakršni so ugajali materi, a ne hčerki!

Ali je bilo tej materi potrebno zagreniti življenje svojemu otroku? Saj tudi mati ne more biti srečna, če ni srecen otrok.

V davni dobi dolgih kril, pa se je bilo zgodilo tole: V neki hiši so imeli šiviljo. Ko sem prišla k njim in sem vprašala po hčerki, so mi povedali, da je v svoji sobi in da joče. Našla sem jo zvito na postelji v obupnem jok. Ko sem jo potolažila, mi je povedala, kaj se je zgodilo. Prve njene besede so bile: „Moja mama mi prav nič ne da.“ Takrat je bila morda dolga krila, vsa dekleta so nosila dolga krila, njej šestnajstletni pa mati ni dovolila, da bi ji bila šivilja vsaj nekoliko zdajšala novo krilo. Mati se je odločno uprla in odredila dolžino, ki je bila primerna za njenih 16 let. Bogve kako dolgo je ta punčka nosila v sebi željo po daljšem krilu in je upala, da se ji bo ta želja izpolnila, ko bo prišla v hišo šivilja. Zdaj pa namesto veselja, tako razočaranja. Šla sem v sobo, kjer je bila šivilja. Grede sem vzela s seboj 2 metra dolgo palico, ki je bila slučajno naslonjena na hodnik. Stopim v sobo, se smejem, nič ne pozdravim in gozdim. Gospodinja se ozre in reče: „In kaj naj to pomeni, ljuba moja?“ Jaz: „To pomeni, da bo nekdo hudo tepen, če se Janino krilo takoj ne podaljša za deset cm. Kako morete biti tako neusmiljeni ne izpolniti te male

Tržaške Slovenke!

Etnografski (narodopisni) muzej v Ljubljani se v teh mesecih skupno z ostalimi muzeji temeljito preureja. Vsi se menda dobro zavedamo njegovega velikega obsega, kulturnega, ljudsko-prosvetnega ter političnega poslanstva. Pri tem pa moramo priznati, da Etnografski muzej v Ljubljani kaže dandanes še v veliki meri svoj kranjski značaj, kar pomeni, da je etnografskih predmetov iz drugih slovenskih pokrajin, zlasti iz Slovenskega Primorja in Koroške, prav malo ali skoraj nič v razstavnih zbirkah muzeja. Vsekakor se bo moral Etnografski muzej v Ljubljani v bodočih letih razviti v resnično srednje-slovenski etnografski muzej. Že to nameravamo izpopolniti zbirko slovenskih ljudskih noš. Predsedem že imo razstaviti žensko nošo iz tržaške okolice in severne Istre. V tej želji prav lepo prosimo, da bi katera zavedna Primorčanka svojo staro nošo poklonila Etnografskemu muzeju ali pa mu jo ponudila v nakup. Brez dvoma bo izvršila s tem pomembno kulturno dejanje, saj bo tako pomagala muzeju, ki hrani in razstavlja dragocene spomenike naše ljudske kulture. Pripominjamo pa hkrati, da so nam prav tako dobrodošle tudi najrazličnejše druge slovenske primorske in istrske noše.

Ravnateljstvo etnografskega muzeja v Ljubljani (Bleivelsova 24)

želje otroku.“ Krilo smo potem zdajšale za 5 cm v obojestransko zadovoljstvo.

V pubertetni dobi doživljajo posebno deklince včasih zelo težke trenutke. Pridejo časi, ko jih ne veseli nobena stvar in pravijo, da bi najraje umrle. In v takih trenutkih morda napravi mati hčerki krivico. Dolžnost matere je, da razume svojo hčerko in da ji pomaga preko tistih težkih dni. Ne s tem, da otroku krati veselje, ampak s tem, da mu ga čim več pripravi. Če otrok nima sončne mladosti, ali je katera druga doba v človeškem življenju, ki bi mogla nadomestiti to dobo? Vse o svojem času!

Dočka Marija

Gospodinjski nasveti

Madeži oljnatih barv

Madeže oljnatih barv je treba takoj odstraniti, kajti zastareli madeži se navadno ne daje več izčistiti. a) Kako jih izčistimo iz bombaževine? 1. Madeže moramo izčistiti s terpentinskim oljem. 2. Pripravimo mešanico bencina, salmijakoveca in špirta in izčistimo s tem madeže. Nato izperemo izčiščeno mesto s čisto vodo. 3. Tudi s samim bencinom dosežemo včasih uspeh.

b. Kako jih odstranimo s šip? Madeže namazemo z maznim milom ki naj več ur deluje nanje; nakar jih izmijemo s toplo sodavico.

c. Kako jih odstranimo z rok: Izdrgnemo jih s terpentinskim oljem.

d. Kako jih odstranimo iz platna? Odstranimo jih na podoben način kot iz bombaževine. 2. Izčistimo jih s kloroformnim oljem. 3. Pripravimo zmes iz treh delov mazilnega mila, štirih delov špirta in enega dela salmijakoveca; s to zmesjo pokrijemo madež, ki ga nato izperemo s čisto vodo.

e. Kako jih izčistimo iz svile? Pripravimo mešanico bencina, salmijakoveca in špirta, nanesemo to na madež in splahnemo potem s čisto vodo.

f. Kako jih izčistimo iz volne? Izperemo jih s terpentinskim oljem. 2. Izperemo jih z milnico in z marsejskim milom, čemur dodamo malo terpentinskega olja.

visoko strupene snovi in ni čudno, če nastane pod plivom vseh teh strupov, ki prihajajo stalno v kri, na sru, na ledvicah ali v sklepih vnetje s svojimi za telo tako kvarnimi posledicami.

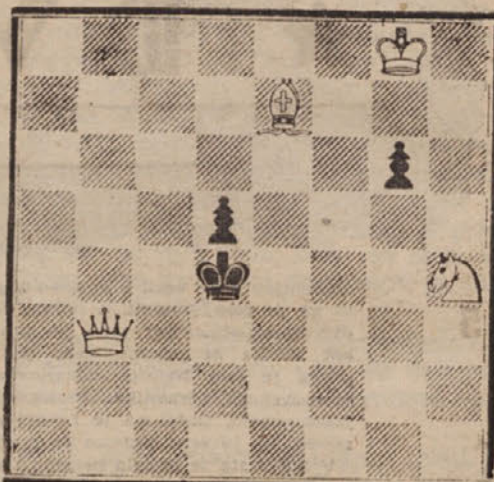
Streptokok lahko prehaja iz ene oblike v drugo in tako napada isti bacil različne organe, in sicer tiste, za katere ima njegova trenutna oblika največjo simpatijo, če se smemo tako izraziti. Dognano je, da streptokok menja kar pet oblik. Kljub tem stalnim nevarnostim je ustroj človeškega telesa v vsej svoji občutljivosti vendar tak, da nudi v normalnem stanju dovolj odpora vsem tem škodljivcem zdravja. Dokler traja ravnovesje med škodo in obrambo, je telo zavarovano pred boleznijo. Če se to ravnovesje iz kateregakoli vzroka spremeni v prid napadalcu, potem dobi ta premoč in zagospodari nad organizmom ali nad enim organom. Izbruhne bolezni z vsemi zunanjimi znaki, po katerih jo zaznamo in proti kateri začnemo odločno borbo z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Praktičen nauk iz teh ugotovitev naj bo, da se branimo kolikor mogoče nositi v sebi infekcijska žarišča. Gnile korenine ne spadajo v usta. Kronično vneti mandeljni so prav tako nevarni in je vsakdo dolžan, da se o tem posvetoje z zdravnikom.

dr. Ntavelj

ŠAH

Problem št. 4. — N. Vesin

Problem N. Vesina na prvi pogled ne more biti težak. Premoč belega je očitna.

Toda, če hočeš matirati črnega v treh potezah, moraš sestaviti matno mrežo premišljeno, sicer se ti črni kralj izmakne na eno od mnogih prostih polj. Ideja problema je v tem, da moraš najti razen pravilne prve poteze tudi pravilno drugo potezo. Čim hitreje boš rešil problem, tem večjo sposobnost kombiniranja imaš.

Slovenska obramba

Beli: Toluš Črni: Alatorcev
Leningrad 1947

1. d2 — d4	d7 — d5
2. c2 — c4	c7 — c6
3. Sg1 — f3	Sg8 — f6
4. Sb1 — c3	c7 — e6
5. e2 — e3	Sb8 — d7
6. Lf1 — d3	Lf8 — b4?

Črni si je izbral zadnje čase mnogo igrano slovensko obrambo damskega gambita. Njegova zadnja poteza pa spada bolj v indijski otvoritev. Toluš je neobičajno potezo spretno izkoristil.

7. O — O Q — O
8. Dd1 — c2 d5 × e4
9. Ld3 × c4 Lb4 — d6?
Ta pasivna poteza vodi v odločno slabšo pozicijo.

10. Lc4 — d3	Dd8 — e7
11. Sc3 — e2!	e6 — e5
12. Se2 — g3	g7 — g6
13. Lc1 — d2	Tf8 — e8
14. e3 — e4	e5 × d4
15. Tal — e1	Sd7 — e5

Naslednje poteze bodo pokazale, kako dalekovidno je Toluš razmislil svoje figure.

Ne bi človek verjel, toda je tako — črni je dejansko že izgubljen. Koncentriranemu napadu belih figur tudi Alatorcev ne more utiti.

16. Sd3 — e5	Ld6 × e5
17. f2 — f4	Lc5 — c7
18. e4 — e5	Sf6 — d5
19. f4 — f5!	Lc7 × e5
20. f5 × g6	f7 — f6

Na h7 × g6 odloči žrtev tekača na g5.

21. Ld2 — h6	Sd3 — e8
22. Tel × e3!	d4 × e3

V taki poziciji se žrtev kvalitete vedno izplača.

23. g6 — g7	f6 — f5
24. Sg3 × f5	Lc8 × f5
25. Tf1 × f5!	Lc5 × g7

Neprestano so pretili mati ha h7. Šele s to potezo se črni reši matov, a zato utrpel materialno izgubo.

26. Tf5 — g5	e3 — e2
27. Ld8 × e2	De7 — e3+
28. Kg1 — h1	De3 × g5
29. Lh6 × g5	Kg8 — h8
30. h2 — h4	Tee — e5
31. Lg5 — f4	Tee — a5
32. Dc2 — e4	Ta8 — f8
33. Le2 — d8	Ta5 — h5
34. Lf4 — g5	Lg7 × b2
35. Dc2 — g4	črni se vda.

Rešitev problema št. 3 je:

1. Ld5 — g2	h3 × g2
2. Tc1 — g1	b6 — b5
3. Kc8 — c5	b5 — b4
4. a3 × b4 +	

Ostale variante imajo podobno idejo.

Preizkušnja pristnosti barv na blagu

Priporočljivo je preskusiti pred pranjem pristnost barve pri vseh barvnih kosih. Kako to storimo? Vtaknemo kosček blaga v čisto mrzlo vodo in ga namakamo. Nato zavijemo mokro mesto v belo platneno krpo in iztisnemo vodo. Če na krpi ostane barvni odtis, potem smatramo, da je barva pristna. Pri pisanih blagih ne smemo prezreti tega, da preizkušamo vsaki barvi posebej njeno pristnost.

Kaj je žariščna infekcija?

Zgodi se, da zbolijo v telesu nekateri važni življenjski organi, kakor ledvice, srce ali sklepi zaradi vnetja, kateremu ne vemo vzroka. V zadnjih 40 letih je v zdravstveni strokovni literaturi veliko govora o tem, od kod ta obolenja in kdo je njihov povzročitelj. Vprašanje so načeli okoli leta 1896. v Ameriki. Po znanstvenih poskusih in raziskovanjih slovitih znanstvenikov Rosenowa in drugih je dognano, da so navidez mirna kronična vnetja neklih organov, kakor mrtvi zobje v ustih, zapuščene korenine, mandeljni ali druga žarišča kriva tem obolenjem. Saj zadeva je na prvi pogled zelo enostavna. Možnost da take pritrjene skladovnice bakterij, kot so kronično vneti mandeljni ali razpadle korenine, oddajajo bakterije po krvi in limfi tekočini v telo in jih raznašajo tudi v oddaljene življenjsko važne organe, se zdi tudi v zdravstvu strokovno neukem kot nekaj mogočega in verjetnega. Vendar je bilo treba dolgih raziskovanj in vsestranskih poskusov, da so tej verjetnosti domnevi dali strokovno znanstveno obliko.

Na koncih zanemarnjenih zobnih korenin se ustvarja kronično vneto tkivo, takolimenovane gobe ali granulomi, ki so prave zakladnice bakterij. Isto se vrši v kronično vnetih mandelj-

nih, v želodčnem mehurju, v kronično vnetih jajčnikih in marsikje v človeškem telesu. Na teh mestih biva povzročitelj večine vnetij, streptokok. Telo, oslabiljeno zaradi prestane bolezni, neopdorno zaradi pomanjkanja protistrupov, po udarcu ali zaradi dispoziije, postane hvaležno polje delovanja tega univerzalnega škodljivca, ki uporabi vsako priliko, da izkoristi porušeno ravnovesje med obrambo in napadom ter vdere po krvni poti tja, kjer je verjetno odpor najmanjši in zaneti tamkaj vnetje, ki zna imeti trajne kvarne, da celo usodne posledice za človeka.

Marsikatero vnetje srca, endokarditida ali miokarditida, vnetje ledvic, nefritida ali sklepni revmatizem ima svoj vir vprav v teh skritih skladovnicah bakterij, ki jim strokovno pravimo infekcijska žarišča.

Proces, ki se vrši, seveda ni enostaven in temeljita raziskovanja so dognala način okuženja na daljavo. Bacil streptokok, povzročitelj teh vnetij, izloča strupene snovi, toksine. Iz teh žarišč prihaja bacil sam, njegovi strupi in snovi razpadli bakterij v presledkih v kri in po krvi v oddaljene organe. Poleg tega oddajajo taka žarišča tudi razpadle organske snovi telesa, beljakovine, nekrotoksine in druge

Tudi dvorjanka je izginila in Sobeida je ležala v svoji postelji: »Ali je bilo vse le sen?« Pogladi si je razbeljeno čelo, a iz roke ji je padlo čarobno srce.

Dvorjanka so se preplašeno vrgle na kolena, kajti Sobeida je, kakor po navadi dvignila bič in jih hotela kaznovati. Spomnila se je noči, ko je sama trepetala v strahu.

Sobeida so pripravili služabniki posebno zabavo. Na temnem jezeru so plaval okrašeni čolni. V enem so bile vile, v drugem divji možje, a v tretjem mali zamorčki.

Ko so dvorjanke opazile, da se je princesa zbudila, so ji na zlatih plačnjih prinesle zajtrk. Toda joj! ena izmed njih se je spotaknila, padla in razbila posodo.

Roka ji je omahnila in mirno je dejala: »Prinesite mi drugi zajtrk!« Pogledala je na čarobno srce in glej: v njem se je svetil kamenček. Kako srečna je bila!

Sobeida je z dvorjankami vstopila v najlepši čoln in opazovala igro na jezeru. Toda joj! Čoln z zamorčki se je prevrnil in ubogi dečki so se začeli potapljati.

Trst, 11. malega travna 1947

Priloga Ljud. tednika

8

Povest partizanske zvestobe

Po Bonetu Seliskarju
Nustira Albert Sisk

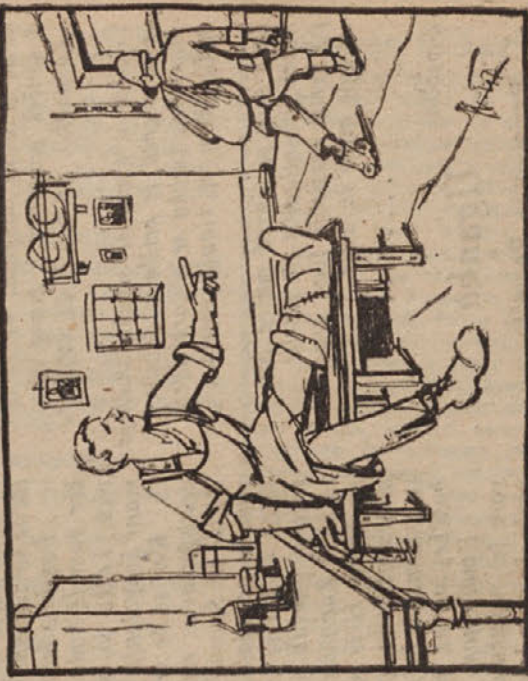
Pavleka pa je koval čas po svoje. S sosedovim Francem sta si postala dobra prijatelja. Stikala sta za orožjem in ga skrivala globoko v gozdu pod previsno skalo.

Često je Pavlek opazoval, kako vojaki nastavljajo mine in uhajal tam, kjer ni bilo nevarnosti, preko meje. Vojaki so ga poznali in lahko se je neovirano potepal okoli.

Ko sta na jesen oče Blaž in Pavlek obirala jabolka, je očetu na veji spodrsnilo in priletel je na tla. Spahnil si je nogo in opt na Pavleka komaj pridrsal do doma.

Toda kaj zdaj? Njegovo zvesto ženo Marijeto kuha vročina, da ne more iz postelje. Zato se oče odloči in pošlje takoj Pavleka v gozd z nekim zelo važnim sporočilom.

Z velikim navdušenjem je mladina Jugoslavije sprejela predlog, ki ga je poslal naš maršal Tito, opri na velike uspehe mladine v lanskem letu, da bo zgradila novo mladinsko progo Šamac-Sarajevo.

Izgrajitev mladinske proge Šamac-Sarajevo je velikega pomena za vso našo industrijo. Ob reki Bosni leže še nedotaknjene bogate plasti premoga, železa in najdišča laporja. Vse to nam bo pripomoglo, da si bo Jugoslavija še bolj izgradila težko industrijo, da bo stroje izdelala doma in postala od drugih dežel neodvisna.

Čeprav je divjala strašna vojna preko našega ozemlja, čeprav je okupator požgal in uničil na stotine tovarn in industrijskih naprav, se že davno vali dim iz visokih, novo zgrajenih dimnikov, hrčijo žerjavi pod težkim bremenom: delovne množice ustvarjajo novo ljudsko republiko Jugoslavijo, ki bo ponos vsemu svetu.

Tudi mi, mladina, vključujemo svoje sile v našo izgradnjo. Ali pa mislite, da se bomo ustavili pri Sarajevu?

Ne! Naša pesem, naše delo bo odmevalo tudi do naših modrih valov, do sinjega Jadrana.

Tako bo mladina zgradila progo, ki bo peljala skozi Bosno do Sarajeva, kasneje do Pločanskega zaliva ob Jadranskem morju.

S tem bo mladina Jugoslavije pokazala vsemu svetu, da je vredna imena, ki ga nosi, še posebno pa bo pokazala ljubezen do domovine in d našega materskega Tita.

Zopet bodo začele odmevati po Bosni naše borbene delavne pesmi, samokolnice bodo veselo zaštrpale, krampi in lopate zapele bodo useki, nasipi in predori, polagale se bodo trčnice in ko bo prvi vlak popeljal iz Šamca v srce Bosne, bo mladina Jugoslavije ponosna in srečna.

Antica Červarica

POMLAD

Prikul iz zemlje je zvonček zaspan, osenčiti si belo je lice, pa lahko pozvonja in ktiče na dan iz zemlje vse nežne sestrice.

Trubenca zlata se skoro jezi, ni se še dosi naspala. — a sonček poridež ji mane oči: »Zaspanka, ne boš ti že vsilila?»

Vijolica v grmu se sladko smeji: »Oh, vigrad je prišla v deželo, Maričica ljubka se z žarki igra, metuljčkom se klanja veselo.

In v srca si vigrad poišče pol, noset jim mladost in veselje, po svetu razpije tisoč krasot in lepe misli in želje.

Zuparič

Uganka

Pozimi vila Rogovila
spomladi vila Metuljarka,
jeseni vila Radodarka.

Kukavica - znanilka pomladi

Pomlad je že nekaj dni, bliža se — posebno za otroke tisti čas, ko se bo iz novozelenega gozda oglašal skrivnostni: »Kuk-kuku».

Starejši može pravijo: »Do 13. aprila mora zapeti, če ne zapoje, je znač slabe letine.« No, otroci nestrpno čakajo na ta dan, ki ne drži točno. Včasih — ko je pomlad zgodnja, zapoje že tudi prej, če pa je bila zima ostrá in »debelá« — kot letošnja — pa tudi pozneje. Ravna pa se tudi kukavica po času — če zavije gorak zrak od morja in prebudi rastlinstvo v gozdu, da se ji ni treba bati lakote, tedaj pride, če pa pihva mrzel severnik, tedaj se zakasni.

Posobno letos je bomo težko čakali vsi — otroci in starejši. To pa zato, ker nam je huda zima uničila veliko malih ptičkov, ki se ne selijo kot kukavica. Teško jo bomo pričakali, ker bo v sončnih pomladnih dnevih veliko manj živodenja — in bo morala kukavica nadomestiti druge manjše ptice.

Ker so te vrste namenjene vam otroci, vedite, da živita v Evropi dve vrsti kukavic: naša, ki jo vsi poznate in čopasta kukavica, ki živi v severni Afriki in Španiji, opazili pa so jo tudi že v Siciliji in Liguriji. Vemo, da so vam že povedali v šoli, da kukavica ne valj sama — ampak »položila« svoja jajca — kot vi včasih kokošja vrani — drugim manjšim pticam — največkrat v gnezda »bogrove pastirice«, kot jo imenujete, ali pa v gnezdo na hrblju, ki je požrešen in niklar sit. Se to moramo povedati, da samci od dneva prihoda, pa vse do konca junija, ko nas zopet zapušta, poje in skrbi za potomstvo in zase. Kosmatih gosonic, ki jih ima enako rad kot vi bom-bončke, mu ne manjka.

Kmalu nam bo zapela kukavica. Stejte kolikor lepih in svobodnih pomladni vam bo nakukala. Toda kot pionirji ne verjete več v vraže, zato ste brez skrbi, če vam letos »nakuká« le eno, priložno pomlad pa ponovno eno leto. Da bi zdravi in veseli lahko poslušali ne samo kukavico, ampak tudi nitičelje in se pridno učili, vam želi srce

O. G. arev.

Jože Pahor

LUC

nadaljevanje

39

Tisti večer se jim ni dalo spati in Luc je pripovedoval, kako se govori z zamorci. Nekaj dni preden je odšel v kolonijo, je čakal v Tistu na tramvaj, ki vozi k Sv. Ivanu. Pride zamorec in vpraša:

»Tramvaj voziti Sv. Ivan?»

»Tramvaj voziti«, odgovori Luc.

»Skupaj voziti«, pravi zamorec in kaže bele zobe.

Res sta se peljala skupaj k Svetemu Ivanu in Luc ni zamudil prilike, da ne bi še kaj več poprašal.

»Odkod biti?»

»Etiopce biti«, je povedal zamorec.

»V Afriki živeti levi«, je modroval Luc.

»Levi, tigri, sloni, opice, žirafe, krokodili«, je našteval zamorec, »in tudi beli ljudje.«

Kmalu je prišlo na dan, kakšni so ti beli ljudje v Afriki. Etiopce je lepo razložil.

»Levi biti gospod«, je dejal. »Ubo-viti tele, zaklati, požreli. Biti sit. Ležati. Nič več klati.«

Tak je lev. Tiger je čisto drugačen.

»Tiger uloviti žival. Zaklati, izpiti kri. Nič počivati, loviti naprej, klati, klati, piti kri. Tiger biti raz-bojnik, velik razbojnik.«

In tak kakor tiger — tako je končal zamorec — tak je beli človek, kadat pride med zamorce.

Luc je končal, tovariši so molčali, nič ne vedel, kaj bi dejal na to ne- navadno zgodbu z Etiopcem.

Kar poskoči Debelinko in pred-laga, naj bi se igrali zamorec. Luc ni v zadregi. »Kar začnimo se!«

pravi, gre po škaflo črnega losjila za čevlje, odpre, potegne s prstom po maži in si napravi piko na lice.

»Kdo bi se rad bil zamorec?»

Vsi bi radi bili zamorci, vsi si ti- šajo pike in črte po obrazu.

»Kako bomo zamorci?« vpraša Debelinko.

»Zgraditi si bomo koč in se bo- mo selili ž njo iz kraja v kraj«, po- jasnji Luc.

»Zamorci morajo imeti poglavar- ja«, razlaga Debelinko.

»Tisti je zamorski poglavar, ki je najbolj črna, pravi Luc.

»Naj bom jaz! Naj bom jaz!« se žene Debelinko.

Luc se nasmeja in mu da škaflo

s črno mažo. Debelinko zajme kar s štirimi prsti in si maže obraz, da je veselje. Drugi se mu smejejo in ga občudujejo.

»Ali sem dober zamorski pogla-var?« izprašuje Debelinko, hodi okrog, kaže zobe in jezik. »Ali sem?»

»Seveda si!« pravi Luc. »Takega še ni videl Portorož. Živio!«

JOŽEK

SAMOUK

Jožek je rekel Miču:

»Pazi na mojo sivko.«

»Hm, bom«, je priklinal Miče.

Ni vprašal Jožka, kam gre, ker je vedel, da bo nesel sinico, ki jo je imel v mali kletki, prodal v Trst.

Šest let je imel naš Jožek in dro-ben fantič je bil. Šol ni bilo v tistih časih za slovenske malčke na Vrdelci, kjer je bil Jožek doma visoko v bregu pod belim hribom nad Sv. Iva-nom, kateremu so dali ime Griža.

Miče in Jožek sta pasla z drugimi pastirki v Farnedu, ki je bil tedaj še gost in temen gozd.

Jožek je živo drobil proti mestu. Stopal je vse vzdolž Starobreškega potoka, ki je tekla do osrčja mesta;

BORIS PAHOR

dandanašnji ga pokriva tlak ulice Battisti, takrat pa so bile uvrščene ob glasnem potoku zelene njive. To pot se Jožek ni oziral na gredice z radicem in solato niti ni slišal, kako so pele perice ob vodi.

Učno je šel proti mestu.

Ko je dospel na Korzo, ga je ka-kor vsakokrat ko je v Vrdelce prišel v mesto, zajel šum, drčanje kočij in hrupno zvonkljanje. Zvonkljan je tramvajski voznik. Tako smešni so bili tedaj tramvajčki! Par čilih in bistrin pramov jih je vleklo in voz-nik je pokal z bičem! Tržaški po-redneži pa so tolkli po železnih obro-čih, katere so sneli s kakih starih so-dov in tekli ob tramvajškem vozu.

Jožek se je ustavil sredi pločnika, zazrl se je v izvesek nad trgovino. Ne iz radovednosti, o ne! Velike črke napisale so ga premošile. Tako rad bi se bil naučil čitati. O, da bi mogel vedeti, kaj piše na tabli!

Nične ne bi uganil, zakaj je Jožek nesel v Trst sinico. Tako si je mislil: prodal bom sinico, potem bom s Korza zavil v ozko ulico starega me-sta. Tam so uvrščene stojnice in po

stojnicah nič koliko knjig. Knjižico si bo kupil, tako je računal, in po-tlej se bo na paši sam učil čitanja... Zato se je zagledal v napis in tako je smrel vani, da ni več slišal ropota širokega Korza niti pokanja bica tramvajškega vozika. Celo na sinico, ki je vsa preplazena poleta-vala v kletki in vtilkala glavico skozi žičnato mrežo, ni mislil več.

Kleto je držal lepo ob sebi in razbral črke na izvesku: tista, prav na sredi, okrogla kakor polni me-sec — to je črka o. Ali vendar! Ka-ko velika je, in čisto okrogla! Kot dinje na trgu... Tisti hip so se pa-glavci, ki so tekli za obroči ustavili, nekaj so si pošepetali. Kdo ve, kak-šno hudobno nakano so kovali, ko so se po prstih hodeč neslišno kot sen-ce strnili vsi okoli Jožka.

On ni ničesar slutil; tako hudo je bil zasran v tablo, da se ni zave-gel, kako ne šeseste več dolga krila gospe, ki so se sprehajale po ploč-niku. Niti se ni zdržnil, ko je nasta-la ob njem tako skrivnostna tišina...

»Ssssss...!«

Mali ničvednež je dal kazalec pred usta: »Ssssss!« in se sklonil h kletki.

Tisti hip je vzprihnila perot ob Jožkovi glavi — sinica je blisknila pred njegovimi očmi, mimo table in odletela.

Takrat se je Jožek ozrl: kletka je bila prazna in vratca so bila na ste-zaj odprta!

»Frrr... frrr...« so ga dražili tržaški malopridneži in se mu posmeho-vali.

Mahali so z obema okama, kakor da oponašajo razprostrte pičke pe-roti in se mu režali: »Olej, tako je zletela!«

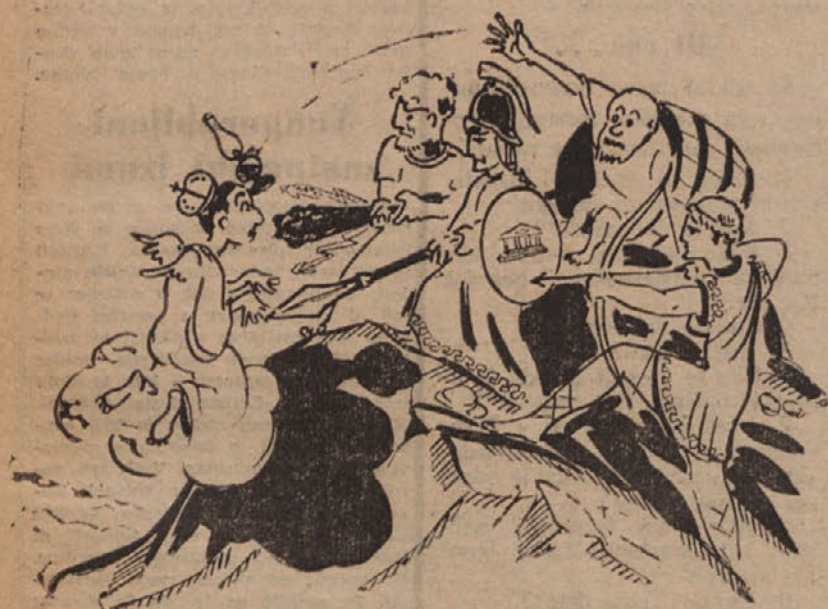
Jožku se je zdelo, da je ves široki Korzo proti njemu, prepreden je bu-lil v smejoče se obraze, ki so ga ob-krožali in silili vani. Ostrančen je stal sredi pločnika. Najraje bi se bil znašel tisti hip v Farnedu; in kako drag mu je bil Miče v tistem tre-notku! Gremko mu je bilo pri srcu, ker je bila kletka prazna. Ne bo ji mogel kupiti knjižico, da bi se učil branja...

Dečki so začaj zopet tekli za svo-imi obroči. Gospe so ponosno si-picale in zvončarta krila so šumela. Pomilovalno so pogledale malega slovenskega pastirčka.

Rekle so: »Povero ščavetol!« Toda nadaljevale so svoj sprehod in ga pustile sredi pločnika s prazno klet-ko v roki.

Slavnostni sprejem grškega kralja Jurija na Olimpu

Zeus: „Le čakaj, tu ti ne bo vsa anglo-amerikanska pomoč nič pomagala“.

Cez sedem let vse prav pride

Star pregovor pravi, da čez sedem let vse prav pride. Ta pregovor pa ne drži v anglo-amerikanski coni Nemčije, kjer so že komaj dve leti po končani vojni prosluli nacisti Anglo-amerikancem „prav prišli“ in jih s pridom uporabljajo na vseh mogočih področjih.

Turški deseti blagor

Blagor nevtralnimi simpatizirjem Nemčije, ker njih je dolarsko kraljestvo.

Uganka

je pozimu primanjkuje,
da ves narod se huduje,
a preveč je je poleti;
kjer ni treba, še tam sveti.
Pa ugani, kaj je to,
če si glava pametnjaška!
To pa res ne bo težko,
to je: elektrika tržaška.

Iz Španije

General Franco ni več navdušen za republiko. General Franco se je vnel za monarhistično obliko države. Kralja hoče general Franco! A katerega kralja? Katerega koli. A najrajši seveda kralja Franca Prvega.

V TRSTU

Na vsakem vogalu
ima po dva kina,
na vsakem vogalu
najmanj dva čerina.
Obredi pa mesto
povprek in počez,
preglej vsako cesto
— kar res je, je res
Zaman boš iskal
po ure in ure,
kje dom boš zaznal
slovenske kulture
Odkar so nam dom
fašisti požgali,
v zameno obljub smo že
tisoč nabrali.
Obljube, obljube!
Preveč je tega!
Naj ZVU rajši
dvorano nam da!

V restavraciji

Lačen gospod je stopil v tržaško restavracijo. Pristopil je natakar z jedilnim listom in mu ga pomolil pod nos. Skrbno ga je gospod pregledal in ga vrnil natakarju, rekoč: „Hvala, tega, kar bi jaz želel, pri vas nimate.“ Užaljeno je povedal natakar, da je to žalitev za tako provrsten lokal, da imajo vse, karkoli si gospod poželi in poklical celo lastnika na pomoč. A gospod je vztrajal pri svoji trditvi, da ti stega, kar bi on hotel, v tem lokalu nimajo: „Saj vam lahko naredimo a la minute,“ je silil natakar v gospoda. Toda gospod je spet rekel, da nimajo. Tedaj pa je že nejevoljen dejal lastnik restavracije: „Za vraga, kaj pa naj bi bilo takega, kar bi vi radi jedli, pa ne nimamo?“ „Nekaj, kar bi bilo po zmerni ceni,“ je dejal gospod, vstal, vzel klobuk in odšel.

S PROCESA

Na procesu

Branilec Giannini

Zoper Pasquinelli je njen branilec dejal: „Ona je umorila generala Wintona zgolj iz nujnosti.“

Na podlagi te izjave je pričakovati da bodo tudi branilca pregledali psihiatri.

ki zagovarja Pasquinelli je, pripravila novo izdajo italijanskega kazenskega zakonika, ki bo izenačeval politične umore iz šovinističnih nagibov s cestno-policijskimi prekrški in bo kazni za te zločine le pogojna za dobo enega do dveh mesecev.

S petimi hlebci je Gospod nasitil množico ...

Brezposelni oče: „Če bi s petimi pincami lahko nasitili vse lačne Tržačane, bi cena odgovarjala.“

Izgubljeno - najdeno

Optimist je prišel ob denarnico. „Izgubil sem jo v gneči,“ je pomislil. Skočil je v redakcijo dnevnega časopisa in objavil tole:

„Izgubil sem v gneči denarnico s precejšno vsoto gotovine. Poštenega najditelja vljudo naprošam, da mi javi svoj naslov.“

Ivan Pametnjakovič,
Škedenj.

Ze naslednjega dne je Pametnjakovič dobil naslednji odgovor:

„Spoštovani gospod Pametnjakovič! Sporočam vam, da sem našel denarnico v vašem desnem hlačnem žepu. Sojega naslova pa vam pri najboljši volji ne morem sporočiti, ker sem brez stalnega bivališča. Vdani tat“

Napredek

Kot povsod na svetu so pred leti tudi v Trstu kuhali tudi kosilo in večerjo s premogom. A

tehnika je napredovala in v gospodinjstvu je plin zamenjal premog. Toda tehnika še ni mirovala; tudi plin je zastarel. Ljudje v Trstu nič več s plinom ne kuhajo kosil in večerij. Tehnika, kot rečeno, je silno napredovala, tako napredovala, da si večina Tržačanov sploh nič več ne kuha. „Kako pa potem žive?“, boste vprašali. — Oprostite, kdo pa trdi, da je to sploh še življenje?

TAT

Tat, ki krade
iz navade,
je bolnik, je kleptomani.
Če kos kruha
kje izmakneš,
da ga lačen
v usta vtakneš,
si gotovo — Tržačan.

PIREDITVE

V Domu pristaniških delavcev

Komedija

DON PASQUALE

V sodni dvorani

Burka

DONNA PASQUINELLI

